

DE TVENDA

Brorum ceu ros quidam continetur. Quæ humiditas propriè nutrimentum est, quod dum adponitur, agglutinatur, & assimilatur, nutritio fit. Est enim nutritio perfecta alimenti assimilatio.

De uirtute uitali.

Vitalis est, quæ corpori uniuerso uitalem calorem præbet. Huius sedes est cor, à quo per arterias cum sanguine in omnes partes corporis distribuitur. Huc & adfectus pertinent, de quibus in secunda parte agitur.

De uirtute animali.

Virtus animalis est, quæ corporis partibus uim sentiendi & mouendi præstat. Huius domicilium Galenus, contra Aristotelem, cerebrum esse, rectè affirmat. Sicut autem epar uenis, cor arterijs, ita cerebrum neruis, ceu canalibus quibusdam utitur, per quos sensum & motum omnibus partibus reliquis impartit. Sensus sunt duplices: Exteriores, & interiores. Exteriores quinque: Visus, auditus, gustus, odoratus, tactus. Interiores: Imaginatio, cogitatio, seu ratiocinatio, & Memoria.

Motus animalis est, quo membra seu partes corporis pro arbitrio mouentur. Organa eius sunt musculi.

De Actionibus, & Spiritibus.

Tot sunt actiones & spiritus, quot uirtutes, scilicet, Naturales, uitales, & animales. Virtutes enim actionum causæ sunt, spiritus instrumenta.

Sunt

BONA VALETVDINE. 14

Sunt autem spiritus purissima & tenuissima substantia, in principalibus membris, ut sim organa uirotutum, genita. Vulgo spiritus definitur esse uapor sanguinis purus, subtilis & c.

Hæc de prima parte dixisse sufficiat. Qui integram de constitutione hominis noticiam habere cupit, legat Commentarium D. Philippi de Anima, in quo totus homo egregè describitur.

SECUNDA PARS.

PRÆCEPTA GENERALIA, de sanitate tuenda, siue de usu rerum, ad uitam necessariorum.

ERGO age quisquis eris, siue ista sequenda putabis,

Seu minus, & forsã splendidiora petis.

Hic quoq; ne dubita, pars est tibi iusta salutis,

Parua etiam magnum plurima pondus habent.

Sit tibi præcipue simplex & recta uoluntas,

Velle animi sana conditione frui.

Quo si non ualeas, frustra seruare laboras

Corpora, quæ medica munera membris egent.

Omnia curarum fomenta relinque, nec ullis

Pectus habere pressum sollicitudinibus.

Anxia mens non ipsa sibi non rebus agendis

Constat, ab hac uitium corpora sæpe trahunt.

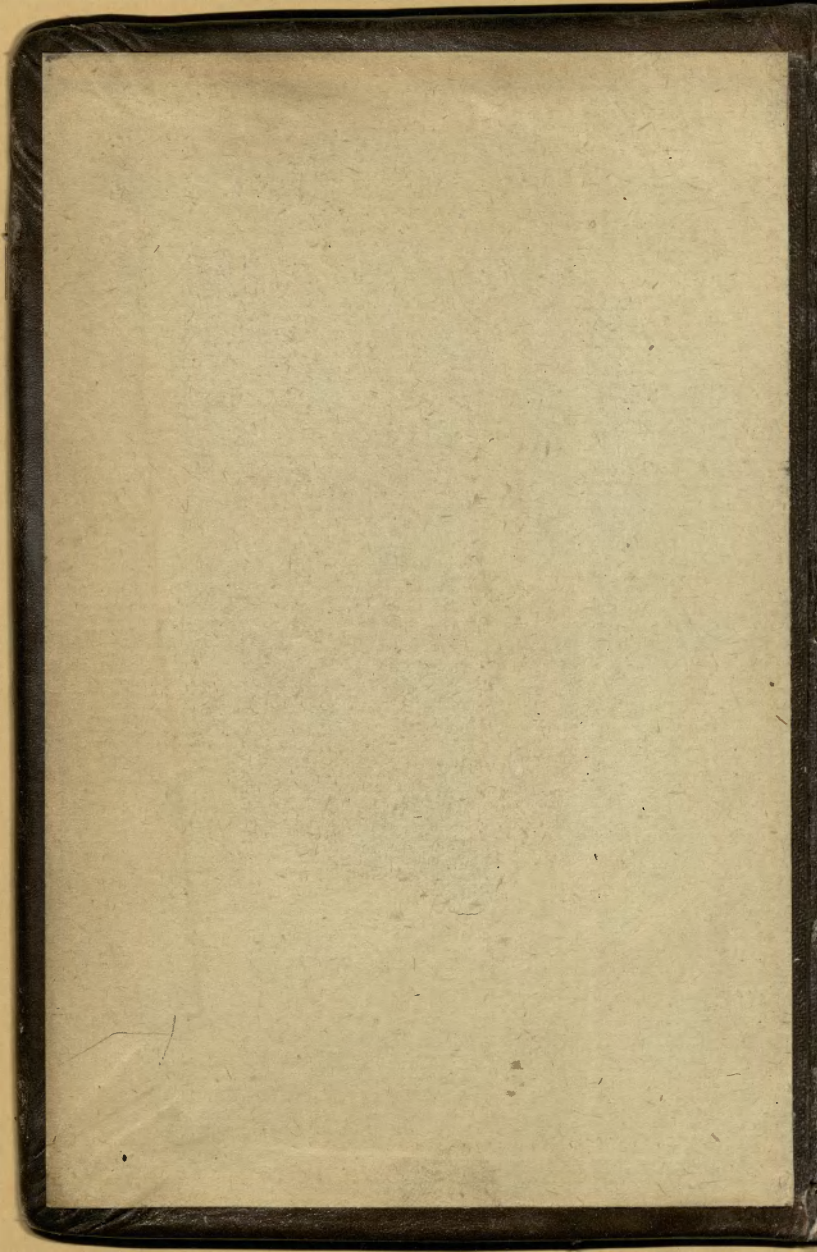
De affectibus animi.

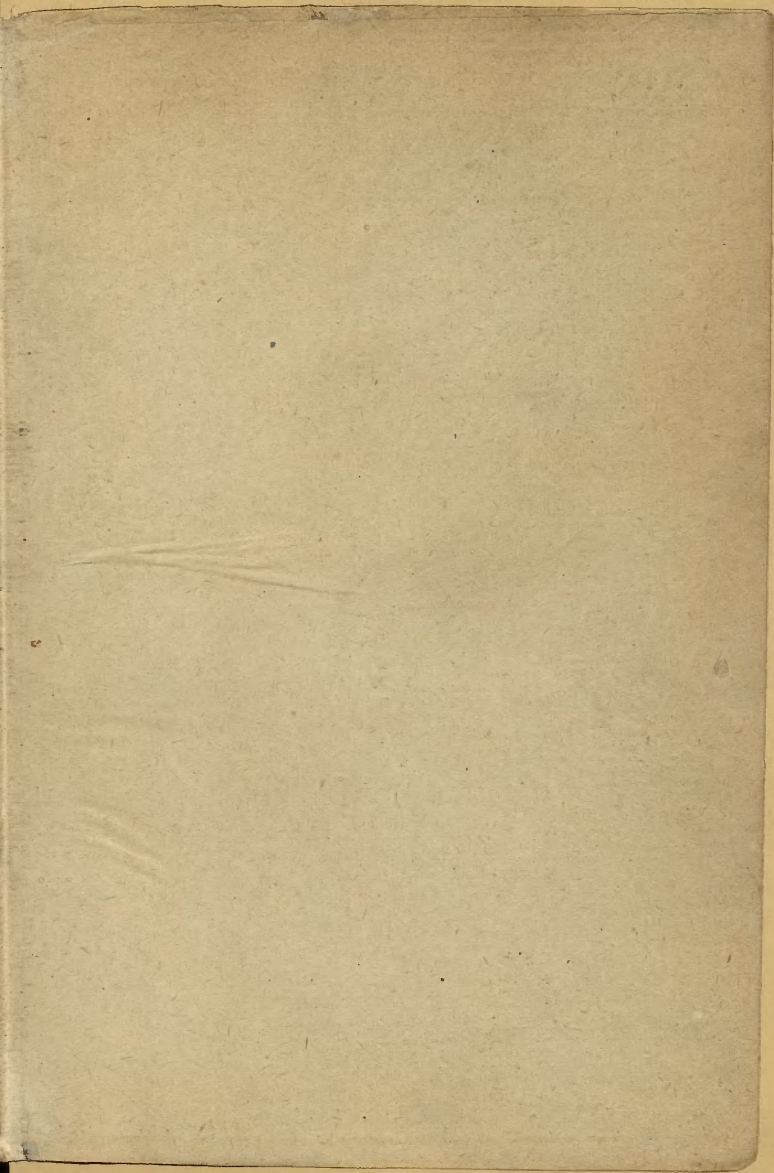
Tristitia.

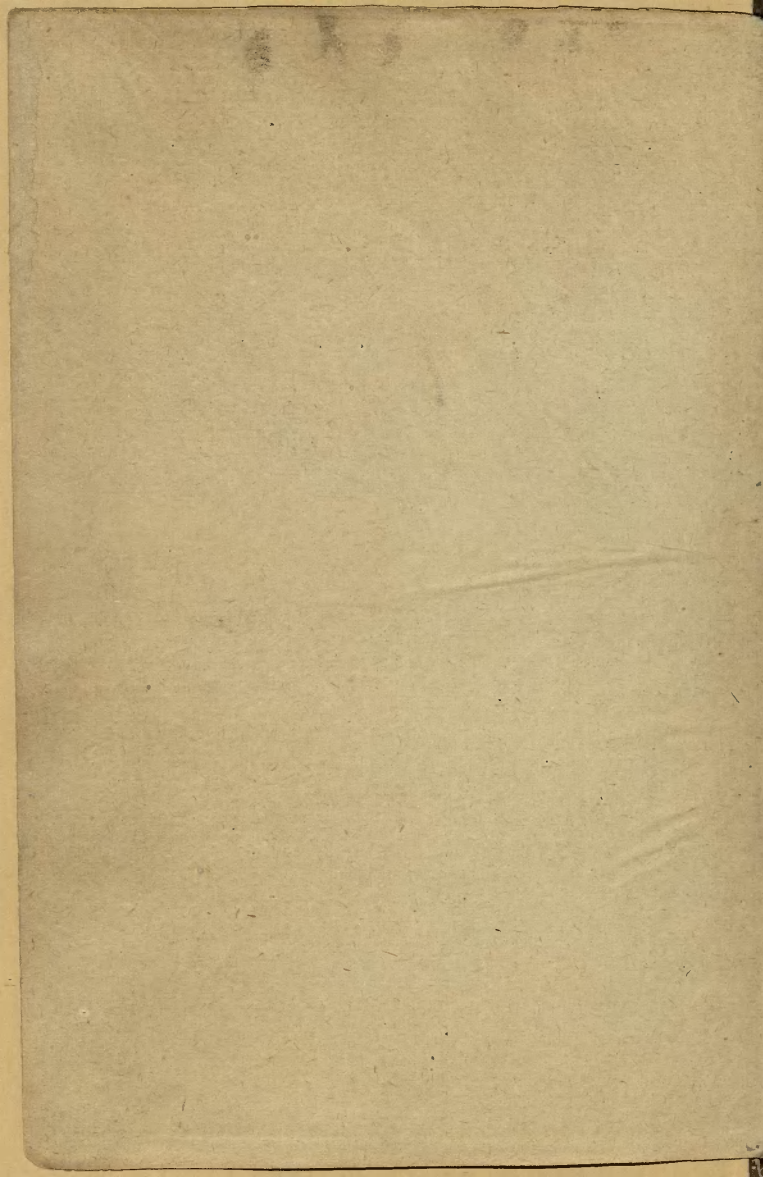
Hinc

152

VOCABV

LA REI NVMMARIAE PONDERVM ET
MENSVRARVM GRAECA, LA-
TINA, EBRAICA QVORVM IN-
TELLECTVS OMNIBVS NE-
CESSARIVS EST: COLLE-
CTA EX BVDEI, IOA-
CHIMI CAMERARII
ET PHILIP. MEL.

Annotationibus.

Additæ sunt appellationes Qua-
drupedum, insectorum, Volucrum,
Piscium, Frugum, Leguminum,
Olerum & Fructuum commu-
nium, collectæ à Paulo Ebes-
ro, & Casparo Peucero.

VOCABULARIUM

JANUARIUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

ALPHABETICUM

ET

**SVPPVTATIO GAL
licorum nummorum, ad Cru-
ciatos Germanicos.**

Q Vinq; denarioli Turonici, ua-
lent uno Cruciato Athesino.

*Caroleus nummus, ualet duobus Crucia-
tis.*

*Coronatus aureus ualet quatuor capitibus,
quos testones uulgus appellat, hoc est, octoginta
Cruciatis uel paulo plus, praesertim si sit sola-
tus.*

Grossus Parisiensis ualet sex Cruciatibus.

*Tantidem ualet Grossus Argentoratensis,
uulgo ein schilling groß.*

*Solidus Turonicus, hoc est duodenarius,
quem uulgus Gallorum Duffenum uocat, ualet
duobus Cruciatibus ad supputationem Basilien-
sem. Ad Lundunensem uero duobus denariolis
amplius.*

*Caroleus ualet decem denariolis Turoni-
cis:*

A 2 Solidus

Solidus Turonicus ualet duodecim dena-
riolis Turonicis, hoc est, duobus cruciatis.

Solidus Sterlinorum ualet tredecim dena-
riolis Turonicis.

GVLIEL=

G V L I E L =
 MI BVDÆI PARISI =
 ENSIS SECRETARIII
 REGII, BREVIARIVM
 DE ASSE.

S QVI ET ASSIS
 dicitur, in duodecim un-
 cias distribuitur. As
 quaternos denariolosno-
 stros ualuit, & pauxil-
 lo plus. Sic fit, ut duos
 asses, & semis, sestertiū
 faciant, id est, Caroleum
 nostrum & semissem denarioli.

Duo asses, sextans dicebantur, quod no-
 misma paruum fuit, cuius meminit Plinius &
 Lilius.

Quadrans etiam nummalus, & ualebat
 assis quartam partem, & Triens tertiam. Semis
 autem duos quadranteis ualebat.

Apud Græcos drachma in sex obolos di-

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

uisa est, & in trienteis, quadrantesq; , Sesqui-
obolus Athenis, erat Romæ sestertius.

Sestertius, & nummus idem erant apud
Romanos.

Sestertius, æstimatione nostra, decem Tu-
ronicis denariolis, & semisse denarioli ualuit.

Denarius, quaternos sestertios nummos ua-
lebat, hoc est, quaternos Caroleos nostros, & bi-
nos denariolos Turonicos, ex eo dictus dena-
rius, quod pro decem assibus locaretur æreis, &
cederet in solutum.

Sestertius ex eo dictus est, quod duos asses
& semissem ualeret. Qua ratione quaterni sester-
tij denarium Romanum ualebant, Et sestertius
dictus, quasi sesquitercius, sunt enim duo solidi
asses & semis, hic etiam nummus dicebatur &
argenteus erat.

Libra & pondo, Libra Romana, quæ & mina, & pondo di-
do argenti citur, centenos denarios, seu quod idem est, cen-
tens drachmas habebat. Cum igitur denarius
uide licet 100 quaternos sestertios æquaret pondere & æsti-
matione, liquet in libra Romana quadringentos
denarij, id est decem, fuisse sestertios, & in duabus libris & semi li-
bræ, sed libra uel pondo auri decempla uel libra,
portione argenti ualorem superat
facit igitur libra uel pondo auri
100 coronatos, Ergo mille pondo
auri faciunt 10000 coronatos seu
unã tonnam auri gallicj

bra, mille sestertios, qua ratione fit, ut sestertia
singula numero plurali millenos sestertios uae-
teant, hoc est: duas libras & semissem. Vt enim
sestertius nummus dicitur, ex eo quod duos as-
ses & semissem ualebat, hoc est, duas libras aëris
grauis & selibram. Ita sestertia numero plurali
& genere neutro ideo dicuntur, quod singula
duas libras & selibram argenti ualerent, hoc
est, ducentos & quinquaginta denarios, siue mil-
le sestertios, quod idem est. Sic fit, ut decem sester-
tia, & decem milia sestertium nummorum, pro
eodem ab antiquis dicantur.

Mille sestertij estimatione nostra, uiginti
quinq; coronatos ualent, dicitur autem mille se-
stertij & mille nummi, uel mille sestertium &
mille nummum, uel copulate, mille sestertia
nummum.

Cum autem mille sestertij, id est, ducenti
quinquaginta denarij, duas libras argenti & se-
missim ualeant, sequitur, ut libra Romana, que
& mina dicitur & pondo, decem aureos coro-
natos ualuerit. Coronatos autem ita intelligi uos
lo, ut singuli trigintaquinq; solidos ualeant, quod
est legitimum precium.

A 4 Igitur

Igitur decem milia nummum, uel decem milia sestertium, quod idem est ducentos, & quinquaginta aureos coronatos ualebant. Hæc etiam decem sestertia dicuntur, cum singula sestertia, singula milia significant.

Decies sestertium, idem est, quod decies centena millia sestertium, quæ summa centies maior est decem sestertijs. Idem est enim decies sestertium, quod mille sestertia. Cum enim singula sestertia millenos nummos sestertios ualeant, si mille sestertia millies multiplices, fient decies centena millia, quæ lingua uernacula millionem uocant.

Decies igitur sestertium, centies ducentos & quinquaginta aureos ualet, hoc est, uiginti quinque millia. Sic fiet, ut millio Romanus uiginti quinque millia coronatorum ualeat.

Hoc igitur tenere oportet, quod quemadmodum, cum à nummis sestertijs, ad sestertia genere neutro fit transitus, numerus millies multiplicatur. Ita cum ad eam loquutionem uentum est, quæ per aduerbia numeralia enunciat, sestertia singula centuplicata crescunt, ut uerbi gratia. Si centum sestertia dicam, centum millia sestertium

sestertium intelligere debeas. Quod si centies se=
stertium dicam, non iam centum sestertia, sed
centies centena sestertia, seu centies centena mil=
lia sestertium, intelligendum sit.

Vt autem facilis, & obuia sit unicuiq; ea=
rum summarum intelligentia, quæ apud Auto=
res identidem leguntur, hoc meminisse oportet,
quod sequitur: ut quæuis summa etiam in digi=
tos deduci possit, sine calculis aut abaco.

Decem sestertia, ducenti quinquaginta au=
rei.

Viginti sestertia, quingenti aurci.

Triginta sestertia, septingenti, & quin=
quaginta.

Quadraginta sestertia, mille aurei.

Quinquaginta sestertia, mille ducenti &
quinquaginta.

Sexaginta sestertia, mille & quingenti.

Centum sestertia, duo millia & quingen=
ti.

Ducenta sestertia quinq; millia.

Quadringenta sestertia decem millia co

A S ronato

ronatorum . Cens^{us} equestris sub Iulio Cæsare.

Quingenta sestertia , duodecim millia & quingenti.

Sexcenta sestertia, quindecim millia.

Octoginta sestertia, uiginti millia. Cens^{us} senatorius ante Augustum Mille sestertia, uiginti quinque millia .

Mille ac ducenta sestertia , triginta millia coronatorum . Tantus erat Cens^{us} senatorius sub Augusto.

Notandum quod supra mille sestertia Romani fere semper per aduerbia loquebantur, infra mille nunquam per aduerbia locuti sunt hoc modo, Decies sestertium, id est , mille sestertia, uiginti quinque millia . Duodecies sestertium, triginta millia aureorum . Cens^{us} senatorius sub Augusto.

Quindecies sestertium, triginta septem millia & quingenti.

Vicies sestertium, quinquaginta millia.

Tricies sestertium, centum septuaginta quinque millia aureorum.

Qua-

Quadrages festerium, centum millia aureorum.

Quinquages festerium, centum uiginti-
quinq; millia aureorum.

Sexages festerium, centum quinquaginta
millia aureorum.

Centies festerium, ducenta quinquaginta
millia aureorum. Tanti aestimatus est unio Cleo-
patrae.

Quadringenties festerium, decies cente-
na millia, id est. Millies mille, id est, millio. Tan-
ti aestimatus est à Plinio ornatus Lolliæ.

Millies festerium, uicies quinquies cente-
na millia, id est, duo milliones, & quingenta mil-
lia.

Bis millies festerium, quinquages cente-
na millia. Census Lentuli auguris sub Augusto.

Quater millies festerium, decem millio-
nes dicuntur, hoc est, centies centena millia.

Decies millies festerium, uiginti quinq;
milliones.

Quadrages millies festerium, centum mil-
liones.

Vicies

Vicies septies milies sestertium coegisse Ti-
berius dicitur, id est, sexaginta sex miliones, &
quingenta milia aureorum coronatorum, ut
nostro sermone loquar.

Libra Romana in duodecim uncias & se-
miunciam diuiditur, & uncia in octonas drach-
mas. Sic fit, ut centene drachmæ libram & mi-
nam, seu pondo faciant.

Drachma in terna scrupula diuiditur. Sic
fit, ut sint uicena quaterna scrupula in uncia. Pa-
risienses drachmam grossum appellant & scru-
pulum appellant denarium, & binæ drachmæ
sterlini quinq; dicuntur, id est, quadrans uncie

Hæc de pondere dicta sufficiant.

GRÆCORVM

S V P P V T A T I O.

Mina apud Græcos idē est quod
libra & pondo apud Romanos, hæc cen-
tum drachmas continebat, hoc est, circiter cen-
tum denarios Romanos, seu quadringentos sester-
cios.

MINA

Mina igitur decem aureos coronatos ualuit . Et drachma tres solidos turonicos & semissem, quanti scilicet denarius Romanus aestimatus est a nobis, hoc est quaterni nummi.

Talentum multiplex fuit, ut in libro nostro latissime enarratum est, sed talentum Atticum, quod plurimum celebratur ab historicis, sexaginta libras ualuit, seu minas, hoc est, sex milia denariorum uel drachmarum, quæ sexagies denos coronatos ualent, hoc est, sexcentos.

Talentum	sexcenti aurei.
Decem talenta	sex milia aureorum.
Quindecim talenta	nouem milia aureorum.
Viginti talenta	duodecim milia.
Quinquaginta talēta	triginta milia aureorum.
Centum talenta	sexaginta milia.
Ducenta talenta	centum milia & uiginti.
Quadringenta talēta,	ducenta & quadringenta milia aureorum.
Mille talenta	sexcenta milia.
Duo milia talentum	mille & ducenta milia.
Decem milia talentū	sexagies centena milia.

Tanti funerasse Alexander Ephestionem dicitur.

Breuiarij Budaici de Asse finis.

S V P P V T A T I O

ASSIS ET PARTIVM EIVS
AD MONETAM BA=
SILIENSEM.

ASuel Assis, res quæuis in parteis duodecim diuisa. Est autem liquidorum, ut assis vini. Ponderum, ut libra, Monete, ut alibi solidus, alibi Plapardus, alibi duodenus. Hereditas etiam Assis dicitur, ut sepe apud Historicos & iurisperitos. Item zodiacus, & omnino (ut diximus) res, quam in parteis duodecim partimur, Exemplum de moneta Basiliensi.

1	Vncia	ein helbling.
2	Sextans	ein rapp alias ein angster
3	Quadrans	drey helbling.
4	Triens	ein fierer.
5	Quincunx
funffer.	ein creutzer, alias ein
6	Semis uel Semissis	ein halber plapart, alias
ein sechser.
7	Sextunx	sieben helbling.
8	Bes uel besis	ein duppel fierer.

9	Dodrans	ein halber schuitzer batz.
10	Dextans batz.	ein halber Constentzer batz.
11	Deunx	ein liff helbling,
12	As uel assis schilling.	ein plapart, alias ein schilling.
	Centum denarij	mina.
	Mille denarij,	
	Centum coronati,	
	Mille asses	centum denarij.
	Decem mina.	

VOCAL

VOCABV

LA MENSVRARVM ET REINVM

MARIAE, AVTORE PHI-

LIPPO MELAN-

THONE.

NOMINA MEN-

SVRARVM.

Sextarius in myropolijs adhuc
*in usu est. Conuenit autem cum ea mensura,
quæ Vittebergæ dicitur, ein Nossel: sed continet
minus quarta fere parte eines Nossels.*

*Sextarius duas heminas continet seu co-
tulas.*

Hemina,

Cotula,

Acetabulum,

eadem.

*Sextarius duodecim cyathos continet, in
quos cum Romani, tanquam assem in uncias di-
stribuerunt.*

sribuerunt. Sic accipiendum est illud. Nevia sex
cyathis, septem iustina bibatur. Nam tot cyathos
bibebant in conuiujs, quot literæ erant in ama-
sia nomine. Et Suetonius scribit Augustum soli-
tum senos sextantes bibere, id est, sextarium.
Nam sextans duos cyathos continet, tanquam
duas uncias.

Congius sex sextarius continet, seu duode-
cim heminas.

Congius, fere drey Zwitterberger kannen.

Chus octo heminas, quibusdam etiam con-
gius est, 4 sextarios, 2 kannen.

Metreta,

Cadus, idem, X. congi.

Metreta minus aliquanto quam 30 kannen.

Modius 16 sextarios continet.

Amphora 3 modios Græce dicitur κεράμιον.

Medimnus, sex modios, ein malter.

Chœnix, quatuor cotulas seu duos sextarios.

Christus nuptias in Cana non tenui mune-
re ornauit, cum uinum fecit. Nam sex hydriæ,
continebant fere sex eumer. Si singulæ capiebāt
binas metretas. Nam duæ metretæ conficiunt fe-
re 60 kannen. Si exacte mēsure, quarta pars
ut supra significauī, detrahenda erit.

B VOCA=

VOCABVLA REI NUMMARIÆ.

DRachma ponderis nomen est, cui quint. Et mansit ea appellatio hætenus in myropolijs, ubi si quis uolet appendere partes libræ, drachmæ pondus inueniet. Cum autem drachmæ nomen solum ponitur, Attici semper intelligunt argenteum nummum eo pondere. Quantum ualeat, ipsum pondus indicat, cui quint silber. Nos non tradimus exactissimam rationem precij, nam de hac consulendi sunt Aurifabri. Et precia auri atq; argenti uariant aliquantum temporibus. Potest autem inde drachmæ præcium æstimari.

Decem drachmæ ualent uno coronato.

Octo drachmæ ualent fere aureo Renano.

Duæ igitur drachmæ ualent fere quarta aurei parte.

Denarius, teste Plinio, fere drachmæ Atticæ pondus habet. Proinde in historia ueteri scias drachmam & denarium idem significare, & tantundem ualere, Altera Romana appellatio fuit, altera Græca.

Dicitur

10

Dicitur autem denarius, quia ualebat de-
cem assibus.

Decem denarij ualent uno coronato.

Octo denarij ualent fere aureo Rhenano.

Duo denarij ualent fere quarta aurei Rhe-
nani parte.

As quondam aeneus fuit, & significat librā
aeris. Quantum ualeat aestimari potest, cum de-
narium in decem asses partimur. Valebit enim
as fere tribus numulis Mysorum, cum denarius
ualeat circiter triginta numulis Mysorum. Nam
ut nunc sunt precia auri, aliquanto plus ualet au-
reus Rhenanus quam octo denarij.

As in duodecim uncias distribuitur.

Sextans unciae duae, id est, sexta pars assis.

Quadrans unciae tres, id est, quarta pars
assis.

Fuit usitatissimus numus aeneus Romae, qui
à tribus uncijs etiam dicebatur Teruntius. Mar-
tialis sportulam, hoc est, pecuniam, quam diui-
tes clientibus suis, qui eos sectabantur, quotidie
dabant, dicit fuisse centum quadrantes.

Quadrans, circiter ander halben heller,
Mysorum.

Triens, quatuor unciae.

B

Quincunx

Quincunx, quinq; uncia.

Semis, sex uncia, circiter drey heller.

Septunx, septem uncia.

Bes, octo uncia.

Dodrans, nouem uncia.

Dextans, decem uncia.

Deunx, undecim uncia.

As, duodecim uncia.

Ceterum nomen assis ad alia transfertur,
& significat in omnibus rebus mensurandis uel
numerandis, totum.

Usurae Centesimae dicuntur quae centesimo
mense aequant sortem. Quondam enim singulis
mensibus soluebantur usurae. Et uocant Iurif=
consulti assen usurarum Centesimam, hanc de=
inde patiuntur. C. de usuris. Fit Centesimae men=
tio etiam alibi in Canonibus, & libr. 2. Esdrae
cap. 5.

As & pondo aëris, aeneam libram signifi=
cant.

Inde dupondius, id est, duo asses.

Dupondius, circiter sex pfenning Myso=
rum.

Sestertius quasi sesquiertius, significat e=
nim duos asses, & semissem, quare & his notis
pingitur

pingitur IIS Duæ lineæ priores significant duo,
& S significat semissem.

Erat autem sestertius genere masculino nummus argenteus, qui ualebat quarta denarij Romani parte, quatuor enim sestertij decem asses efficiunt, ualet enim denarius decem assibus, ualebatq; ita sestertius circiter 7. pfenning My= forum, aut fere grosso Marchico.

Mille sestertij ualent 25. coronatis.

Cum nomen nummus solum ponitur, signi= ficat sestertium nummum.

Mille sestertij.

Mille sestertium nummum.

Mille numum.

Mille sestertium.

{ eadem
25. CO=
rona=
ti.

Ex illo genitiuo plurali facimus nomen ge= neris neutri sestertium, propter breuitatem ab= iecta uoce mille. Proinde sestertium genere neu= tro significat 25 coronatos.

Idem igitur significant mille sestertium & sestertium genere neutro. Decem millia sester= tium & decem sestertia. Sic & de similibus iu= dicabis. Idq; obseruare in autoribus ualde pro= est.

Decem sestertia, 250. coronati.

B § Est

In hac figura deus p[ro]stant[ur] & s[er]u[us] f[ig]u[ra]
 vos sub m[er]ito h[ab]et. Est & alia figura, decies sestertium. Scias
 oportet si h[ab]et igitur quoties hoc modo addimus aduerbium nu-
 m[er]i. Decies merale uoci sestertium, oportere subintelligi
 s[er]u[us] h[ab]et .i. de centum.
 centum.
 Decies sestertium, id est decies centum se-
 stertia, 25. milia coronatorum.
 Decies sestertium.
 Decies mille sestertium, eadem.
 Nam mille alias repetitur, alias omittitur
 sine discrimine, ut supra admonui.
 Hac estimatio rei numariae testes habet
 certissimos Plinium & Plutarchum, ut de ea le-
 ctor dubitare nihil debeat.
 Mina Graece μῶν, Latine libram significat,
 quae continet decem drachmas. Valet igitur co-
 ronatis decem. Nam de argento usurpatur.
 Obolus, nummis Mysorum fere quinq[ue].
 Nam drachma continebat sex obolos.
 Octo Chalci ualent obolo Attico. Itaq[ue]
 Chalcus apud Mysos plus aliquanto est, quam ein-
 heller, ἑπτά septem efficiunt unum Chalcum.
 Talentum, sexcenti Coronati, continet e-
 nim minas seu libras sexaginta.
 Stater pondus est quatuor drachmarum.
 Et cum de argento usurpatur, significat nu-
 m[er]i, in dies ac m[er]ito h[ab]et s[er]u[us] h[ab]et muna
 s[er]u[us] h[ab]et id est m[er]ito h[ab]et ac s[er]u[us] h[ab]et m[er]ito h[ab]et
 centum, m[er]ito h[ab]et s[er]u[us] h[ab]et id est 270000000
 multiplicata 27 & 25 & tolle tres s[er]u[us] h[ab]et
 habes 67500000.

num tetradrachmum. Nam hoc genus numerum
in maximo usu fuit. Et adhuc extant multi. Va-
let quatuor drachmis, hoc est, fere dimidio Rhe-
nani aurei.

Erant & Stateres aurei, qui mina uale-
bant hoc est, decem ducatis, quales hodie sunt
Portugaleses quidam aurei.

Siclus, autore Iosepho, pondus est
quatuor drachmarum At-
ticarum, id est,
cimlot.

B 4 ST V=

STVDIOSIS BO
NARVM LITERARVM.
IOACHIMVS S. D.

I, QVAE PVL-
chra sunt, ueteri uerbo
sepe iterari iubentur,
quo magis de ijs fieri hoc
conuenit, quæ & sunt pul-
chra, & utilitatem simul
præcipuam complectun-
tur? Quare cum autore Philippo Melanthe
subductio numariæ rationis, itemq; mensurarum
ad nostrorum temporum, nostriq; moris consue-
tudinem accommodatio, descriptæ in patente
charta prodissent, uisum est easdem in compli-
cata etiam emittere. Ceterum si quis forte hoc
requirit, numus Mysius plane is est, quod quidem
ad usum attinet, qui & in Francis in usu est.
Neque magnum inter mensuras est discrimen.
Nam Sextarius mensurâ attingit Seidellæ, quam
Nore mbergæ uocant, cuius dimidium $\kappa\omicron\tau\upsilon\lambda\mu$,
seu hemina est. Tunc inquam, cum ad priscum
Romanorum usum hæc exiguntur, ducente Cya-
tho

tho drachmas 10. & Sextario uncias 15. Fuit
autem alicubi quondam $\mu\nu\alpha$ unciarum 15, hoc
est, λίτρα μία ἢ ἡμισὺ, quam quidem Itali-
cam dixerunt, & ad eam Sextarium expenderunt,
cuius dimidium est hemina seu κοτύλη, ut dixi-
mus. Itaq; inuenio huius etymon ridicule qui-
dem extortum: sed rem tamen explicans κο-
τύλη κέκληται ἔπει τοῦτο ἕξω εἰς δύο-
κόπτεος. Atq; ita in Myropolijs Sextario
utuntur, hoc est, cotylis duabus. Nam priscum
sextarij nomen & usum amiserunt, secundum
quam rationem appendet Cyathus unciam unam
& dimidiam. Et si nostris mensuris metiri ue-
lis, inuenies duodecimum cyathum Seydellane
exuperare, qui ante sane complebat. In uniuersum
autem tenendum, non esse omnium liquo-
rum unum pondus. Omnino sunt hæ res sic con-
fuse, quod necesse fuit fieri, ut præclare nobi-
scum actum uideatur, qui ad hanc quantulam-
cunq; certitudinem peruenerimus, qua maior
teneri uix queat.

Nunc de Choenice aliquid, neq; ingratum,
ut spero, neq; inutile uobis futurum, annotabo.
Choenix, de quo quidem satis constat, sextarios
continet duos. Quod cum sit compertum, non

B 5 **dubium**

dubium mihi sit, quin legi debeat in illis Rhem-
nij uersibus. Quis quater assumptis sit Graio
nomine Choenix, ut de heminis intelligatur.
Atq; hoc loco sciendum Choenica fuisse diur-
num cibum seruorum Græcorum, quemadmo-
dum fuit demensum Romanorum cibus men-
struus, quod quidem continuerit Modios quater-
nos. Qui si fuerit ad Choenicis comminuti, con-
putatis in singulos Modios Choenicibus octo, con-
ficientur dies 32. hoc est, mensis unus. Nam quod
duo dies abundare uideri queant, de eo non est
quod laboretur. Neq; enim possunt, neq; debent
omnes minutia coequari talibus in suputatio-
nibus.

Cum autem nullas habeat charta Vitteber-
gensis mensuras γεωδαιτικάς, quod alijs men-
suris, & re numaria expleta fuerit, uisum est in
uestram gratiam, etiam illarum aliquot præci-
puas subijcere.

Pes digitos habet 16. Palmus digitos ha-
bet quatuor. Hic Græcis dicitur ἑ ὀπαλαῖσῆς
& ἡ παλαῖσῆς & δῶρον & δοχμή. Pal-
mus itaq; pars quarta pedis est.

ΣΠΙΘΑΜΗ, dodrans. Nam & in pollices di-
uiditur pes duodecim, ut As in uncias, Palmi
tres.

tres, nostra lingua Spannam uocamus.

VLNA quatuor cubiti, nos Claphteram nominamus, Græci ὄργυον, Nam quod de Pyramide dixit Herodotus τεσσαράκοντοργυον, Plinius uertit quadragenarum ulnarum.

Cubitus sesquipedalis, palmi sex.

ΠΑΕΘΡΟΝ, sexta pars stadij, hoc est pedes centum.

Stadium, pedes sexcenti. Hoc loco uarietas obseruanda. Plinius habere Stadium scribit passus 125. Pedes sexcentos 25. Gellius Græca stadia facit pedum 1100. Item mille passus, continent octo stadia. Græci autem lexi sic tradidere, ἑπτὰ καὶ ἡμισὺ στάδια ποιεῖσι μίλιον καὶ τὰ δὲ δέκα μίλια ἔχουσι στάδια π. Sunt qui τὸ μίλιον metiantur stadijs 7. hoc est, pedibus quater mille ducentis. Itaq; ait Hesychius: μίλιον μέτρον ὁδῶν σταδίων ἑπτὰ, οἷδὲ ἑπτὰ καὶ ἡμισέ, ποδῶν δ' σ: sed in exemplaribus locus corruptus est. Fuere harum rerum apud Græcos et alia uocabula πύγων pollice breuior quam πήχυς, Item ὀρθόδωρον recta manus, λιχὰς spatium manus distense ab indice extremo usq; ad pollicem, nos Furspannam dicimus, διαυλὸν stadiorum duum δόλιχον 12. apud Suidam

Suidam legitur κδ'. Cursuum spacia, σαθμὸς ο=mnium longiss. Miliaria 28. Semis. ἄρδρα, inquit Suidas ποδῶν. ἢ Sed Herodotus apud Aegyptios ἄρδρα centum cubitorum. Cubitum autem Aegyptium eundem cum Samio fuisse scripsit.

At ACTVM 120 pedum Plinius & duplicatum in longitudinem fecisse iugerum.

ΠΑΡΑΣΑΓΓΗΞ Persica mensura ualuit stadia 30.

ΣΧΟΙΝΟΣ Aegyptiaca, 60.

Inter haec uobis inquirendum relinquo quod Gellius dixit Septem cubita facere pedes 12. & quadrantem.

Hanc autem nostram properatam, atq; immaturam sane operam: sed datam tamen commoditatibus uestris, & gratis amplectemini animis, & bonarum literarum studia coletis digna sedulitate & cura.

Exodi 30. scribitur, singulos Israelitas tabernaculo pensionem annuam dedisse dimidium Sicli, id est, didrachmum. Nam certum est Siclum continere quatuor drachmas, eim lot, ut Germanice nominamus. Ergo dimidium Sicli erat didrachmum. Hanc pensionem, quam lex templo attri=

attribuit. Romani ademptam templo, suis magi-
stratibus solui iusserant. Cum autem ea collatio
quotannis ingentem aceruum cumularet (Viri-
tim enim pendebantur didrachma, ut si capita
erant quinquies centum millia, iam summa erat
centum milia coronatorum. Et tamen longe ma-
iorem numerum fuisse puberum Israelitarum
nihil dubium est) dolebant Iudæi, tantam pecu-
niam templo eripi. Et plausibilis disputatio erat.
Etiam si toleranda essent damna priuatarum fa-
cultatum, in seruitute: tamen templi iura defen-
denda esse, & Deum defensoribus ad futurū esse.
Ideo Christo proponitur quæstio: an pium sit,
hec didrachma adempta templo, Romanis pen-
dere, Christus respondens, significat eos debere
seruitutem tolerare in damnis pecuniarijs, ut
cum nunc Christiani opprimuntur seruitute à
Turcis. Et soluit ipse Christus Matth. 17. Vbi ad-
paret exactores peculiariter intentos fuisse in
Christi exemplum. Intelligas igitur & eo loco
didrachmum argenteum, ein ort aurei Rhenani.
Stater uero argenteus erat tetradrachmus.

Hoc exemplum memorabile propter mul-
tas causas adscripsi. Primum, ut studiosi consi-
derent Deum uelle communi collatione iuuari
Eccle-

Ecclesias, ut Euangelij ministerium conseruetur.
Econtra uero sepe accidere ut Ecclesie oppri-
mantur seruitute, & eripiantur stipendia docto-
ribus & discipulis, propter peccata eorum, qui
doctrinam negligunt.

Facta est supra mentio aureorum quoq;
Staterum, qui unciales erant, & à Regum nomi-
nibus appellabantur $\kappa\omicron\sigma\iota\omicron\epsilon\iota\omicron\iota$, $\delta\acute{\alpha}\rho\alpha\kappa\omicron\iota$, $\phi\iota\lambda\acute{\iota}\pi\pi\omicron\epsilon\iota\omicron\iota$,
 $\alpha\lambda\epsilon\acute{\alpha}\xi\acute{\alpha}\nu\delta\omicron\rho\epsilon\iota\omicron\iota$, Valebant autem mina, seu
centum drachmis, hoc est, coronotis decem.

Sed alij præter hos grandes aureos, fue-
runt in uulgari usu qui pondus habebant dua-
rum drachmarum auri, ualde usitati, similes ue-
teribus Romanis aureis, & ualebant duobus au-
reis Hungaricis. Vidimus tales ueteres aureos
Græcos & Romanos aliquot, quorum pondus
certo & sine ambiguitate iudicari potest. Pru-
denter autem considerandum est ubi fiat mentio
Argentei Stateris, ubi de grandi aureo simili Por-
tugalsibus, ubi de uulgari aureo dicatur, ut
apud Thucydidem. Lysiam, & Demosthenenz
Stater est aureus didrachmalis, id est ualens duo-
bus auris Hungaricis. Et talem Staterem exi-
stimo Petrum in ore piscis inuenisse, ut recitatur
Matthæi cap. 17. plus igitur inuenit, quam quan-
tunt

eam pro duobus soluendum erat Romanis, quia
singuli pendebant tantum duas drachmas argen-
ti, id est, fere quadrantem nostri aurei. Sed uoluit
aliquid super esse Christus eius beneficij autor.

Matth. 18. conferuntur duo serui quorum
prior debet decem millia talentorum, id est sexa-
gies centum millia coronatorum, seu ut usitate
loquimur sexaginta tonnas auri, quantam nunc
summam dicunt esse Annuj redditus Regni Tur-
cici. Nominat autem Christus tantam summam,
ut commonefaciat nos simul de magnitudine pec-
catorum nostrorum, & de bonitate Dei qui tam
grande debitum nobis clementer remittit. Dein-
de nostram duriciem taxat, qui paruas offensio-
nes remittere nolumus, quia alter seruus debebat
huic nequam homini centum denarios, id est tan-
tum decem coronatos. Hæc debita conferri eru-
dite possunt cum summarum magnitudo intel-
ligitur.

Chœnix demensum diurnum cuius cognitio
utilis est, non modo propter lucem historiarum:
sed etiam propter exempla diligentie in oeco-
nomia, frugalitatis & temperantie, Norant ue-
teres modum suorum sumptuum, quantum singu-
lis quotidie dandum esset, ut qui d sustinere pos-
sent,

sent, anim aduerterent. Prodest igitur planius ostendi quantum frumenti sit Chœnix.

Modius continebat octo Chœnicas. Ait autem Cicero in octaua oratione in Verrem, Modium tritici in Sicilia lege æstimatum fuisse, ternis sestertijs, aut quaternis, si erat Imperatum frumentum. Iam si quatuor sestertij erant precium unius modij, Chœnix erit frumentum pro quatuor Misnicis numulis. Panis ergo diurnus seruuli erat quatuor nostrorum numulorum, & addebatur uini unus Sextarius, pene ein Nossel.

Quod igitur in sexto capite Apocalypsis in comminatione calamitatis publicæ, famis uidelicet, dicitur. Chœnix tritici æstimabitur denario, significata est magna difficultas annonæ. uidelicet, panem diurnum, qui alioqui emebatur quatuor numulis Misnicis, emendum esse triginta numulis. Tantam difficultatem

Dei beneficio, Germania longo tempore non uidit.

DE

DE MENSVRIS

EBRAICIS, RECENTIVM
EBREORVM INTER
PRAETATIO.

LOG seu Sextarius, Est uis

cesima quarta pars Sati.

Satum, tertia pars Ephi.

*Decem mensurae Ephi, faciunt unum
Corum.*

*Log ergo est minima mensura continens
sex oua, quae si multiplices per 24 habebis men=
suram Sati, nempe centum quadraginta quatuor
oua eyer schallen vol.*

Mensura Ephi habet tria sata.

Satum continet sex Cabos.

In Cabo sunt quatuor Login.

Log habet sex oua.

*Hec si iuste multiplices à Log incipien=
do, quae in aridis & liquidis minima est mensu=
ra, sex continens galinacea oua inuenies Ca=
bum continere oua 24. Satum uero 144. oua, &
Ephi quae & Epha uocatur, continere 432.
oua.*

*Scribunt praeterea, quod decem Ephi fa=
C ciant*

ciant unum Homer, quæ mensura Corus dicitur
Luc. 16. Et hæc continet 4320. oua, estq; maxi=
ma apud Ebreos mensura.

Batus liquidorum mensura, decima pars
Homer, continet oua 432, ut Eph. in aridis.
Sextarios uero 72. ut testatur Iosephus libro 0=
Et auo capite secundo.

Idem Iosephus lib. 15. cap. 11. dicit Corum
continere medimnos Atticos decem. Quod ma=
gis conuenit, quam quod idem autor dicit lib. 3.
circa finem, Corum habere medimnos Atticos.
41. quem locum mendosum esse arbitror.

Medimnus Atticus autem continet septua=
ginta duos sextarios, Ergo æquatur fere men=
sura Eph.

MENSURÆ LIQVI
DORVM IUXTA EBREOS IUXTA GEORGIVM AGRICO=
LAM, ET GLAREANVM.

LOG Sextarius fere ein
Nossel.

Hinc duodecim Log id est Sextarij duode=
cim

cim, seu duo Congij Attici, seu duo Choes Attici.

Batus Sextarij Attici septuaginta duo, æqualis mensura est Amphoræ Atticæ. Ein halber Lipsischer Eimer.

MENSURAE ARIDORVM.

Cabus quatuor Logi, id est Sextarij quatuor. Fit mentio cabi in quarto libro Regum capite sexto, ubi inquit. Quarta pars cabi stercoris columbarum, id est Sextarius stercoris columbarum uendebatur quinq; argenteis.

Gomor minus de quo dicitur Exodi 16. ubi singuli colligunt Gomor Mannam, Sextarij sunt septem, & pars quinta Sextarij. Expresse enim ibi dicitur, Gomor est decima pars Ephæ. Fuit igitur liberale demensum quotidianum in collectione mannae. Nam Gomor tres choenicas continet.

Iosephus mensuram paruam, Gomor nominat Assarion. Ait in fame emptum esse tritici Assarion, id est, Gomor quatuor drachmis.

Satum, Sextarij quatuor & uiginti, uidelicet cabi sex.

Epha, Medimnus Atticus seu tria sata,
circiter ein Lipsischer schöffel.

Corus sine ulla dubitatione Medimnos
Atticos decem continet, Medimnus uero Atti-
cus continet septuaginta duos Sextarios, & fe-
re congruit cum Epha.

Est igitur Corus, circiter zehn Lipsischer
schöffel, pro appellatione Cori in Ezechiele
usurpatur nomen Homer, & literis differt à
Gomor.

Lerech, dimidium Cori, id est Me-
dimni Attici quinque.

A P P E L =

APPELLATIONES

QVADRVPEVDM, ET REPTILIVM QVORVNDAM.

ALce, elend, colorem habet
 ex caesio nigricantem, pilos oblongos & duros, sub collo uelut prominentem $\pi\rho\acute{o}\lambda\omicron\beta\omicron\mu$, mares cornuti sunt, foeminae cornibus destituuntur.

Asinus esell $\acute{\omicron}\nu$ Θ δ και $\acute{\iota}$.

Asini syluestres, $\acute{\omicron}\nu\omicron\iota$ $\acute{\alpha}\gamma\gamma\iota\omicron\iota$ uel $\acute{\omicron}\nu\acute{\alpha}\gamma\gamma\omicron\iota$
 wildefell.

Aper, δ και $\pi\rho\omicron\varsigma$, wildschwein animal seuum, quod petatum aut ictum iaculis, si non letaliter uulneretur, irruit in uenatorem, arreptumq; prosternit, & exertis illis dentibus dissecat, nisi aut prolapsus in faciem uenator, pronus terrae incumbat, aut conscenso arbore euadat, prostratum enim & humi iacentem ab imo ferire nequit.

Bisontes $\epsilon\iota\varsigma\omega\nu\epsilon\varsigma$, iubarum prolixitate deformes, figura cerui inter aures media fronte cornua exerunt ramosa, Succi elg sua lingua uocant id est wildefell.

Bos $\epsilon\delta\varsigma$, $\beta\delta\varsigma$ $\acute{\alpha}\rho\acute{\rho}\eta\mu$, ochse. $\epsilon\omicron\upsilon\varsigma$ $\theta\acute{\iota}\lambda\epsilon\iota\alpha$

C 5 uacca

uasca khw, buccula δ'αμαλῆς iunge kalbe.

Vitula πος ρῆς kalbe.

Vitulus μόχος kelblein.

Taurus ταῦς Ⓞ, ochse, wider.

Tauri syluestres, τὰς βοῖ ἀγροί, bubali püffelochsen, grandi corpore, cruribus breuibus nigra pelle, cornibus longis & nigris, capite proportione paruo, Sunt & alij uelocitate insignes, colore fuluo, pilo in contrarium uerso ritu ad aures dehiscente, tergori duritia silicis omne uulnus respuens.

Bonafus, ὁ βοῦάσος uel μόνᾶπ Ⓞ auer= ochs, magnitudine bouis, sed corpore latiore, colore flauo, iubata ceruice, cuius color ex cinereo & ruffo mixtus.

Camelus κάμηλ Ⓞ kammelthier, animal grande, longo & gracili collo, capite exili, altis cruribus, amplo pectore & uilloso, tuberibus in dorso binis ut ephippia eminentibus, colore fusco uergente ad flauedinem, inimicum & infensum equis, alienissimum ab incesto coitu, pul= lus matrem non attingit, ne quidem si cogatur & cōpellatur. Refert Aristoteles, pullum quen= dam, cum admissarius (quem ὄχθου Græce uo cant) desideraretur, ad matrem uelatam & in= stratam operimentis à curatore adductum pri=

no eam conscendisse, sed cū delapsis operimentis
innotuisset, statim ceu furore percitū in καμη=

λίτην irruisse, & correptum morsu interemisse.
Cercopithecus κερκοπίθηκος meerkatz,
dissimilis cæteris simijs uoce, pilo asinino, nigro
capite, proluxa cauda.

Crocodylus κροκόδειλος uel ἀπὸ τοῦ
δειλαίνεος κρόκος refugit enim terrenus cro
codilus croci nidore, uel ἀπὸ τοῦ δειλαίνεος
τούς κροκάλας, reformidat enim aquaticus lit
tora timidissimus natura. Est autem alius πο=

τάμιος .i. fluuiialis alius χερσαῖος id est ter=
renus, quem scincū σκίγκον uocāt, soli crocodi
lo superior maxilla mobilis, inferior immobilis
& fugit insequentem, fugientem prosequitur
crocodillus.

Chamæleon χαμαιλέων colorem subinde
mutat, redditq; eum, quem proxime attingit cau
da & corpore præter rubrum & candidum.
Figura lacertæ, cauda longa.

Capre τράγος vorschmittener pock.

Hircus τράγος vnuorschmittener pock.

Capra αίξ, χίμαιρα, quæ peperit zige, geysß.

Capella, χίμαρα, quæ nondum peperit.

Hædi, ἔριφοι, ziglein, geysßlein. (lein,

Capræ δοςκᾶδες reech. Capreoli reehpock

Cerui speciem hi, præferunt corporis cornuumq; figura, sed minores multo, ualent acumine uisus, uocem emittunt sonoram, quam dum inflatis folijs uenatores imitantur, latitantes e-uocant & alliciunt, ac procurentes uel iaculis configunt, uel uiuos capiunt.

Damæ πρόκες, gemsem mit hörnern fur sich gebogen, magnitudine figura & pilis capreis respondent, sed cornibus differunt, quæ his sunt non ramosa, sed longa plana acuta & antrosum incuruata.

Rupicapra σπεικέρωτες à damis cornibus retrorsum inflexis differunt, gemsem mit hornern hinder sich gebogen.

Canis κύων hund, κυώδιον catellus hundlein.

Catuli σκυλάκια iunge hundlein.

Ceruus ὁ ἔλαφος hirsch, Cerua ἡ ἔλαφος hinde, hæc caret cornibus quibus armatur ceruus, estq; cornuum maximus usus in medicinis, ut & ossis carthilaginei, quod in sinistro cordis eius sinu reperitur.

Erinaceus ἐχῖνος ὁ χειρῶν, igell, notū animal pelle aculeata uestitum undiq; præter quā ima parte, cui lanugo mollis rara & innoxia, alimenta conquirat, & præparat ad hyemem magna solertia, contracto enim ore pedis

bus ac tota parte inferiore, se in pile formam complicat, uolutatusq; supra poma humi sparsa aculeis ea configit ut adherescant, & onustus præda se explicat rursum, unoq; ore arrepto in cubile reuertitur, duo Erinaceorum genera porcini & canini sawigell & hundsiggell.

Equus ὁ ἵππος ὀψέρδι, equa ἡ ἵππος & ἵππος θήλεια feldyn, pullus equi πῶλος, fulchin. Equorum alij bellatores, alij itinerarij, alij uectarij, sunt & qui asturcones ac gradarij uocantur, zelter, geneeter quos in Hispania Thieldones gignunt.

Cantherini equi castrati wallachen.

κέλητες renpferde, ueteribus in usu fuerunt duo genera equestrium certaminum, συωγίς & κέλης. In synoride agitabantur bigæ, κέλης erat agitatio μόνιππος.

Elephas elephant, animal ex picturis nobis notum, ab ore τροβοσκίδα demittit longitudine decem cubitorum, dicitur extimescere mures ijsq; terreri ac fugari & cohorrescere ad grunnitum porcorum.

Fiber κάσως animal ἀμφίβιον, prioribus pedibus caninis, posterioribus anserinis, quibus cum natat in aquis remigat, pelle cinerea de-

clinante ad nigredinem, cauda oblonga lata
& carthilaginea, qua uice gubernaculi fluitans
in aquis utitur, horrendi morsus, arbores iuxta
flumina ut ferro cedit, hominis parte compre=
hensa, non antequam fracta concrepuerint ossa,
morsus resoluit, testes eius medici castoreum
uocant bibergeel, fiber ein biber.

Feles $\alpha\lambda\delta\gamma\omicron\varsigma$ kat ζ notum & domesticum a=
nimal, figura praesertim faciei, unguium & den=
tium leoni ualde simile.

Glis $\delta\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ fech schonbergk, est enim ual=
de cognatum animal sciuro caesio, sed breuori=
bus pilis & teneriore pelle constat. Colore ua=
rium in dorso caesium, inferne album, breui pi=
lo molli & tenero, semiferum, genitorem sene=
ta fessum insigni pietate alit, ineunte hyeme
abdit sese in caua arboru, & tota bruma delite=
scit ac pinguescit, aestate prodit rursus ac ue=
lut iuuenescit, uersatur & degit in syluis.

Hystrix $\upsilon\varsigma\gamma\iota\grave{\xi}$ ex erinaceorum genere, longis
contecta aculeis, & cum intendit cutem, missi=
libus, colore uarijs, ora his urgentum pungit ca=
num & longius etiam ei aculatur in prosequen=
tes stachel schwein.

Hyena $\upsilon\alpha\lambda\upsilon\alpha$ ignota, immortuorum sepul=
chra sese condit, & noctu ouium adit stabula,

redditisq; quas audit uocibus pastores euocat,
egressos laniat ac deuorat.

Ibex $\epsilon\iota\gamma\omicron\kappa\acute{\epsilon}\zeta\omega\varsigma$ Steinbock, in alpibus fre-
quens est magnitudine hirci, cornibus grandi-
bus, quibus se ex altis defiliens rupibus excipit
& fulcit, ne terræ aut saxi allidatur, miran-
dæ pernicitatis.

Leo $\lambda\epsilon\omega\ \rho\lambda\omega$, Leona $\lambda\acute{\epsilon}\alpha\iota\nu\alpha$ iuba caret,
quam leo habet, pelle fulua uestitur antè uil-
losa, posterius breuibus & confertis intexta pi-
lis, oculi ei $\chi\acute{\alpha}\rho\sigma\omega\omicron\iota$, facies feli similis, terretur
& in fugam uertitur galli cantu.

Lupus $\lambda\upsilon\kappa\omicron\varsigma$ Wolff ferox bestia, fraudulen-
ta & crudelis, sed amans sobolis suæ, figura cani-
bus non admodum dissimilis.

Lupus ceruarius, $\theta\omega\varsigma$, luchs, acerrimi mor-
sus animal oblongũ, breuibus cruribus, pelle in-
dutum albicante, supra sub purpurascete, sed
maculis notisq; uaria, quæ speculorum instar ra-
diant, pilis mollibus confertis longisq; obsita.

Lepus $\lambda\acute{\alpha}\gamma\omega\varsigma$ $\chi\epsilon\varsigma\sigma\alpha\iota$ & hass , alius est
 $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\tau\iota\omicron\varsigma$.

Cuniculus $\delta\alpha\sigma\acute{\upsilon}\pi\tau\epsilon\varsigma$ uel $\kappa\omicron\upsilon\acute{\nu}\iota\kappa\lambda$ & mi-
nor lepore albus aut uarius, cætera lepori simi-
lis, antra quærit & excauat in montibus, eaq;
æquat puluere, ne peruestigentur, foetus horum

quos uel uberibus ablatos, uel uentre excetos uete-
res in delitijs habuerunt latini laurices uocarūt,
Kuniglein .

Lynces in Suetia circa hyelfo uel helsingiam
frequentes sunt, oculis perspicaces, in collo uarij
& maculosi, linguas habent serpentinās, quas
exerunt & exporrigunt in longum, unguēs ma-
gnos, oculos prominentes, colla flexibilia, quae
mirifice circumagunt:

Lutra & Lutris ἐνυδρίς, otter, ἀμφοτέρηζ
ut fiber, longior latiorq; catto, colore fusco ni-
tente, cruribus breuibus, longa cauda, pilo plu-
ma molliore acutissimi morsus, hominis parte
comprehensa, non desinit a morsu, nisi fracto-
rum audierit ossium crepitum.

Latax λάταξ ex aquis rictum petit, ut lu-
tra Noertz i uulgo Nurtz.

Lacerta σαύρα, lacerta uiridis gruneidex.

Lacerta chalcidica σήϊ ἢ σαύρα χαλκιδί-
κη kupffereidex.

Lacerta aquatica, wassermolch wassereidex,
qua pro scinco haectenus multi usi sunt.

μονοκέρωζ unicornu einhorn, animal cor-
pore equo simile, capite ceruo, pedibus elephan-
to, cauda apro, uno cornu nigro duum cubitorū
media fronte prominente, uiuum non capitur.

Mustela γάλη & γάλη κατοικίδι Ⓞ,
id est, mustela domestica wissel, bilchen, milch=
meuslein inferne alba, fulua superne minor syl=
uestri mutat sedem quottidie, & transfert ca=
tulos. odit & persequitur serpentes acerrime
cum quibus congressura munit se ruta.

Mustela Rustica uel syluestris, ἰκτίς uel
γάλη ἀργία, cltiß. forma albedine partis in=
ferioris & astutia mustelæ similis, officit aluea=
rijs & ὀρνιθοφάγ Ⓞ est. Mus μῦς maus.

Mus ponticus, μῦς ὁ πόντιος ὁ λευκός solus
enim hic ex muribus albus, herMLEin, paruus, mu=
stelarum figura, hyeme candet instar niuis, æ=
state fluescit, inferne tamen semper albicat,
extrema cauda nigerrima.

Mus aquatilis uel testudo lutaria ὠμῦς uel
μῦς ἡ ἐξιούσα ἐκ τοῦ ὕδατος wassermaus.

Mus marinus.

Mus alpinus murmelthier, quiescens aut co=
medens residet in clunes, binis ingreditur pedi=
bus posterioribus, prioribus ut manibus utitur,
magnitudine melium, frequens in alpibus.

Mus Araneus μυγάλη ratz, murium maxi=
mus fuscus, nigris in facie maculis.

Sorex genus murium subrubens, longa cauda
acuta uoce spitzmeislein, Mus

Mus subterraneus schurmaus rubet & nigricat.

Mus noricus pile.

Mus lasitius lasitz.

Mus Sylvestris uel corylinus haselmaus, rubet cauda pilosa, delectatur auellanis.

Meles dorso lato, mordax, pilis superne ad nigredinem uergentibus albis tamen aspersis, inferne candicantibus, uertice nigro, laterotenus albo, in metu sufflate cutis distentu ictus hominum & morsus canum arcet, uulgo dachsus, dachs, duo melium genera unum caninum, quod est πολυχιδέες. Alterum suillum διοχιδέες.

Martes mader animal figura Mustelæ, magnitudine felis, longius tamen & breuioribus cruribus, superne fuluum, cum quadam fuscidine, inferne candidum & flauum, huic cognata, zobela prestantior marte colore & pelle, cætera similis zobell, illam σαθέριον hanc σαθύριον Aristoteles, ut opinor nominat.

Machlis alci similis, altis cruribus nullo propaginum flexu, celerrimum, quietura in terram non procumbit, sed inclinata aliquantulum stas corpore arboribus innititur, frequens in Moscouia, elend incolæ uocant ut alcen ueram.

Mulus

Mulus, ὄρευς, asinus syluestris uel montanus, maulesell, sui generis animal ab ἡμιόνω diuersum, Latini uocabulis non distinguunt.

Mulus, Mula ἡμιόνος, differt à mulo montano, ἡμιόνος enim nullum animal gignit, ut inquit Aristoteles, τῶν ἡμιόνων γένος ὄλον ἄγονον, Latini ex asino & equo natum, mulum, ex equo & asina, mulam, ex equo uero & asina marem, hinnum uocant.

Oues, πρόβατα quæ pariunt schoff.

Oues, quæ non pariunt, οἶες, scheps.

Verueces hammel, mares castrati.

Agni ἄρνες uel ἄμνοι lemmer.

Aries κρι & Stier.

Oryx de caprearum genere bisulcus, unicornis, prægrandi corpore, magnitudine hirci, barba sub mento promissa.

Pardus πανθης, Lupus canarius, animal ut quibusdam placet sui generis, alij marem pantherarum esse opinantur, frequens in Aphrica.

Panthera πῶς δ' αλις bestia maculosa tota, notis uarijs orbicularibus & fuluis ac nitentibus conspersa, amica feris omnibus præter aspidem & draconem, capitur uino inebriata, ut Opianus refert.

πλατυκέφαλοι, ceruis similes sunt, lata
habent cornua ramosa, cervices iubatas, dam-
hirs, Prussia his abundat & Liuonia.

ξυνοκέφαλος grande animal, unum in nare cor-
nu habens sursum uergens, quo ad Saxum lima-
to preparat se pugnae cum elephanto, cui natu-
ra hostis est, & in dimicatione aluum maxime
petit, quem scit elephanto molliorem esse.

Sciurus σκίδρος & ἡ καμψίδρος, eichorn mu-
stela paulo altior, rutilus, sed hyeme rubedinē in-
coesium uertit colorem, caudā oblongam uillo-
sam & densam habet, qua cum residet, inflexa,
dorsum caputq; tegit, cursu saltuq; ualet & tem-
pestates prauidet, obturatis enim qua spiraturus
est uentus cauernis, ex alia parte fores aperit.

Sciurus caesus, figura, magnitudine, mo-
ribus, & uictu cum priori omnino conuenit, co-
lore discrepat, qui huic in dorso caesus, imo uen-
tre candidus est, pilis mollissimis uestitur & de-
licatissimis, fech, schonbergk.

Saterium σατέριον, Mardes Martes uulgo.

Sathyrion, σαθύριον, zobell, zobela.

Simius σίθηκ & Aff, genera Simiorum
plura & diuersa, κυνοκέφαλοι à caninis capi-
tibus, quibus efferatior natura affen mit hunds
köpffen.

Satyri

Satyri & Sphinges mitissimi.

καλλιτέρχες toto pene aspectu differunt, barbam habent in facie, caudam late fusam, uulgo Aethiopicæ Simiæ nominantur, ex hoc genere qui albet toto corpore, reliqua prioribus similes. Indicæ uocantur Simiæ.

Scincus σκίγκος uel κροκόδειλος χερσαῖος non est wassermolch uel wassereydexen, sed ex Aegypto affertur.

Sues ὄες, Mares latini uerres, foemellas scrophas nominant.

Porcus χοῖρος geschnitten schwein, inde χοιράδες id est strumæ seu scrophulæ.

Domestica sues ὄες ἰμεραι, syluestres & fera ὄες ἀργισαί.

Rana uel rana subcinerea βάτραχος χερσαῖος, frosch βατράχιον ranuncula.

Rana uiridis βρέξας ἢ κλαμίτη laubfrosch, βάτραχος χλωρός.

Rana temporaria, reinfröschlein.

Rana rubeta, bufo, ὁ φρηνός, maxima omnium, ueneni plena & gemina uelut cornua habens Krott.

Rana uenenata fossilis, πυριφρηνός feuerkrott.

μολυρίδες, βατραχίδες, γυρίνοι, kawelz
krotten.

Serpens schlang, plura serpentum genera.

ἄκοντίας ignotus, ἀμφίσβαινα ignota,

Aspis Aegyptijs nota.

Βοά vnck, habitatas domos subit & halitu
uenenato sepe totas inficit, ad ubera adrepi
uaccarum, quæ sugens & pinguescit & in mo=
lem augetur immensam.

Basiliscus, βασιλίσκος serpentum uenenda=
tissimus, ut qui solo halitu interficit urit & cor=
rumpit obuia quæq; , color eius ex ingredine
ad cinereum declinat, caput ornatum est diade=
mate, cui chrysolithi color albedine suffusus oc=
ciat̃ur à mustelis domesticis.

Cœcula τυφλώψ, τυφλῖνος, blindschleiche.

Calabricus serpens ignotus.

Natrix, Coluber, ὕδρος, χερσὺδρος, Natter
serpens aquaticus, fontes ueneno inficit.

κέγχρις ignotus Lucanus eius meminit. Et
semper recto lapsurus limite cenchris.

κεράς serpens cornutus, spinis caret, pro
quibus carthilagine habet, ideoq; flexuosior cœ
eris, capiti octo cornua insunt conuoluta con=
ortaq; ut arietum cornua, hornichte schlange.

δύψας

διΐψας figura uiperæ, longitudine palmi tota nigris puncta maculis, nomen ab effectu acquisiuit, sitim enim in ijs, quos sauciat & ueneno suo imbuit, accendit inexplebilem.

δρυίνοσ uel χέλυδοσ eichschlange.
delitescit in quercubus.

δρακώμ draco, drach

πόρφυροσ ignotus.

πρῆσκησ cuius lucanus menimit, Oraq; distendens avidus fumantia prester.

σκυτάλη.

σκηπέδωμ.

Ichneumon ἰχνεύμων.

Vipera ἐχίδνη. μαε ἐχίε his germania caret.

Tyrus de uiperarum genere.

Stelliones ἀσκάλαβοι & ἀσκαλαβώταε Tarantule Italis, senectutem quam exuerunt protinus deuorant præripientes comitali remedia, in dorso pellem habent picturatam, uaria tamq; punctis, que instar stellarum radiant.

αἰμορροίεσ, ἔλλοπεεσ, λύθειεσ, μύαγγόι, ignoti, Scorpius σκόρπιοσ.

Salamandra ein molch, lacertæ similis, cauda proluxa & flexuosa, pedibus aduncis acutifq;

cute aspera & scabra, incessu tardo, oculis profundis, colore albo, ignem quem tangit extinguit, tanta ei frigiditas.

Talpa ἄσπαλαξ multworff, animal notum nigrum, pelle murium, quod sub terra degit, eamq; suffodit & subruit egestis uelut colliculis, uisu destituitur, cute tamen detracta, quæ crassiuscula est, uestigia oculorum cernuntur, nimirum orbiculus nigricans & in eius medio pupilla, quam κορὴν uocant tandemq; utriq; circumfusum τὸ κυκλώπιον.

Tarandus, suecis notus magnitudine bouis, capite ceruino, ramosis cornibus, uillo ursino, ungula bifida, ad cursum celerē expeditissimus & agilissimus, sueci uocant ein Reen. Nos Reinen & Rayner.

Tigris tigerthier animal hyrcaniæ notum uarium, colore nigro maculis fuluis uelut guttulis persperso, χιζοπδες & γαμψώνυξ, πολύτεκνος & φιλότεκνος, creptam enim prolem odore uestigans, prosequitur tantisper donec inueniat, raptor fera conspecta, unum ex catulis abijcit, quem illa arreptum in specum refert, ac reuertitur ut accersat reliquos, iterumq; altero recepto & tertio quartoue repetit cursum

sum, & assequitur atq; accelerat raptorem (est enim mirandæ uelocitatis) donec extorqueat & recuperet omnes, nisi aquis excludatur sobole nauigijs auecta.

Tragelaphos brandhirsch, animal cornibus armatum ceruinis, sub mento hyrcina decoratum barba, uilloso pectore robustum & pugna.

Vrsus ὄρκτος behr, robur urso in reliquo corpore & potissimum anterioribus pedibus, caput enim inualidissimum ut leoni fortissimū, ideo urgente necessitate præcipitaturus se ex rupe capite pedibus aperto desilit, ac sepe cranio infracto exanimatur.

Catuli Vrsorum σκῦμνοι uel σκῦμνα edit autem ursus rudem & informem massam, quam lambendo fingit & format.

Viueria huius duo genera, Vnum capite uario, dorso rubente, uentre subalbido, cuti adeo tenaciter pili inhaerent, ut à corpore citius ipsa abstrahatur quam euellantur pili, hamster. Alterum mustela maius, colore ex albo croceoq; mixto, cuniculis infestum, gratum propter eorum uenatum, ex antris enim in retià cuniculos propellit, furette. Vtrumq; ὄξύχολον & μάχιμον.

Vulpes ἀλώπηξ fuchs, notum animal callidum & fraudulentum, foueas melium ipsis absentibus, ingreditur, conspurcatis suis excrementis foetore inquinat & inficit ingratisimo, quem illi abhorrentes cavitates deserunt & no uas parant, sic domicilia nullo labore acquirit, male affecta pini resina se sanat ac restituit.

Vri ceruis similes sunt, ui & uelocitate insignes uelocissime rhedas & currus per niues trahunt, cognati alcibus & septentrionalibus noti.

Zapetion-feli simile animal, ex cuius genitalibus eruitur quod zibetum uocatur, zibetcatz. Est & aliud feli non absimile in cuius umbilico laxioris utriculi modo prominente, ex effuso in eum sanguine Moschum generatur, quod atrito ruptoq; umbilico reijcit bisemcatz

Est apud Aristotelem & μελιτῶν κύνες ἄγορ sunt enim Canum genera plura.

Canes uestigatores quorū in uenatu solertia & sagacitas plurima, odore enim scrutantur explorant & peruestigant occultatas feras κύνες ἰχθυόχοι, Spürhund.

Canes uenatici qui latebris eiectas & fugatas feras prosequuntur & uel capiunt uel in
expant

expansa compellunt retia κῶες θηρευτικοὶ Jag
hund.

Canes domestici qui custodia domorum cau
sa aluntur κῶες ἐπὶ φυλακῆι uel οἴκηροι
Hausbund.

Molossi μολοσσοὶ uel μολοῖσοὶ canes gran
diores, qui gregibus præsidij & defensio
nes causa contra lupos adiunguntur κῶες ποι
μενικοὶ, Schaffhunden.

Catelli μελιτῆαι κῶες uel μελιτῆροι κῶ
ες, qui in delitijs habentur & exercentur atq;
assuefiunt ad ludus saltusq; Lusthündlein. Co
mune omni canum generi cæcos gigneret, qui eo
tardius uisum accipiunt, quo largiore lacte alun
tur, ante septimum tamen diem nunquam cer
nunt Aiunt si unus gignatur nono die cernere,
si duo decimo, totidem cæcitati dies accedere
supra nonum, quot uno partu foetus eduntur.

APPELLATIONES

INSECTORVM.

A Pes μελιτῆαι binem κηρόποιαι.
Dux Arum præstantior, ἡ γέμων πυρῆ
ρος der rotliche binen Koning.

D 4

Ape

Apes rotunde & varia, quæ optima, μέλιττα
σφόγγυλα ηῶν ποίκιλα Runde bimen und
sprenghicht .

Apes longa μακροί, similes crabronibus len
gelicht bimen.

Fures φῶρες, nigra apes cum latiore uentre
Schwarzbimen .

Aranei ἀράχνοι & ἀράχνια Spinnen, gene
ra araneorum plura.

Phalangia φαλάγγια, quorum differentie
septem.

ῥῶξ & ῥάγιον acino nigro similis, ore mini
mo sub aluo, pedibus breuissimis tanquam imper
fectis, dolor à morsu eius qualis à scorpione.
Kleine schwarze Spinnen/rund wie ein Wein
beer.

Stellio ἀσέριον, albis seu stellatis uirgulis di
stinguitur, Kleine sprenghicht Erdspinnen. Vn
de stellionatus crimen.

Coeruleus Araneus, κυάνεον, lanugine ni
gra caliginem concitat & uomitus .

Araneus Muscarius, ἀγρώσης. Venatur mu
scas, telis in parietibus latissime expansis, Fliegen
fanger .

σφίγκιον & δύσδιξι à difficili pugna de
nomina

nominatum, inimicum uestis, à crabronibus pen-
na tantum differt.

Μυρμικειοῦ araneus capite formicis similis,
aluo nigra, albis guttis distincta, uestiarum do-
lore infestat: septimum cantharidibus simile.

Alterum genus araneorum ὄλκοῦ ἔ λυ-
κειοῦ uocant id est lupinum. Species eius duæ
una quæ non textit λύκος μικρός, altera quæ
ad sepes textit, lanuginosa, grandi capite, λύκος
μεῖζωρ, id est lupus maior Zaunspinnen.

Tertium genus ἄνωυμοῦ sapientissimum
omnium ἔ artificiosissimum in textura.

Quartum τετραγνάθιοῦ Plinio.

Asylo, tabanus, æstrum, ὄϊσσοῦ bremsæ pun-
git ἔ infestat equos in æstu.

Aureliæ, χρυσαλλίδες Goldwürmlein, fi-
unt ex erucis olerum, ἔ oleribus insidunt.

Bombyx βόμβυξ Seidenwurm. Sunt autem
bombyces primum erucæ albæ, cum sericum
nent, ex his bombyli fiunt, ex bombylis Necyda-
li, ex Necydalis sex mensibus uicissim bombyces.

Blattæ lucem fugiunt, ἔ ex humida nascun-
tur materia, heimen differentie earū tres. Mol-
les, μυλοῖκα quæ circa molas nascuntur, ἔ quæ
odoris tædio inuisæ, acutas clunes habent.

D 5 Grylli

Grylli à blattis differunt. Sunt enim animalcula
similia locustis sine pennis græce τρυζαλίδες
Feldheimen, Feldgryllen, Feldhewschrecken.

Blattæ pistrinariæ σίλφαι αἱ ἐν τοῖς ἀε=
τοκοποίοις Meelwurm, Brodwurm.

Blattæ uirides, αἱ πρᾶσοκρίδες, arrodunt
herbarum & præcipue porri folia, unde porri=

cida nominantur.
Bruti ἀτέλαβοι krautwurm, krautkefer,
sprenckel.

Buprestes βυπρήσεις qualster species Can=

tharidum, Simillimæ scarabæo longipedi, fal=

lunt inter herbas boues, deuoratæq; ita inflam=

mant eos ut rûpant unde & nomen inuenerunt.

Clerus, κληρος uel πυραίσης. Vermiculus
araneo similis, qui parit in alueis, nocet fauis &
facit ut examen egrotet.

Βυκαρίδες uel ὄνοι uel ὄνισκοι uel τίλοι,
latine millepidæ & multipedæ, uermes pilosi,
qui nascuntur in humidis locis uel sub uasis a=
qua repletis, multis pedibus arcuatim prore=
punt, tactuq; contrahunt se, eselchyn.

Crabrones ἀντρίνοι horlitzgen, in cauernis ac
sub terra nidos faciunt ex luto.

Crabrones syluestres ἀντρίνοι αἱ ἄγρια, in
arbo

arborum cauernis degunt, ferociores multo & nocentiores prioribus, ictus eorum absq; febre non est, ducem eligunt ut apes, & aculeo omnes armantur .

Culices, ἄσπίδες, σκνίπες, Mucken, Schno- cken, differentia culicum plures.

Culices ficarij, ψῆρες, ψῆνες, generat hos ca prificus fructibus suis.

Culices uinarij, κώνωπες, oriuntur ex Ver= miculis qui uini fece acescente gignuntur .

Culices muliones αἱ ἐμπίδες, ex tipulis quas ascaridas græci uocant circa puteos & a= quas nascuntur, Wassermucken.

Cicadae τέτυγες Hewschrecken , differunt à locustis nostris, quæ in segetibus degunt. Cicadae sonora quæ canunt, ἄχετα, Minores Mutæ, τετυγονία.

Cicindela, Nitedula, duplices sunt , alia non uolant πυγολαμπάδες αἱ ἄπτεροι , à cluniū fulgore nomen sortita. Fiunt ex erucis pilosis & mutatae degenerant in Cyrrus, βοδρύχους dictos.

Alia uolant πυγολαμπάδες αἱ πτερωτοί, Cicindela uolantes, licht Mucken, lucent de nocte & in tenebris oculos uelut fulgore praestringunt

gunt, circa elychnia uolitant uesperī.

Cantharides, αἱ κανθαρίδες Muscæ uirides Goldkefer, foetent & cum uim habeant διδρακ=

τάκιρ, in cautius sumptæ renes exulcerant.

Cimices κορεῖς οἱ ἀπὸ κλίνης zwantzen.
Cossi ξυλόφθοροι Holtzwurm, uocantur & σκώληκες, sed nomen hoc generale est, Cossis cognati θρίπες sed minores kleine Holtzwurm= lem.

Erucae κάμποι Raupen. Erucae pinorum πιτυοκάμποι.

Formicæ μύρμηκες Emsen, laboriosæ sunt tota æstate conuehunt & reponunt, quo hyeme fruuntur.

Fuci κεφῆνες threnen.

Gurguliones κίες Kornwurm, in frugum excusis granis nascuntur eaq; corroduunt & deuorant.

αἱ λαμπυρίδες feuer Kefer, lucent ignium modo noctu, clunium & laterum colore.

Hepiolus ὀηπιόλος papilionum genus, quod circa lychnum uolitat noctu, kleiner zweifal= ter.

Hirudo βδέλλα à sugendo ågel sanguisu=

34.

Lentes

Lentes, κρινίδες, nissen, ex coitu pediculorum
inter se generantur in capite .

Locusta ἀκρίδες sic dicta ὡς ἐπὶ τῶν ἀ-
κρωρ ἀθέρωρ τῶ σιτῶ ἰπλάμενοι, uaria sunt
differuntq; magnitudine & coloribus, germani
una uoce Heuschrecken uocant, ἀκρίδες αἰ-
ρίχάκοσκαυ uel ὄνοι, latine asiraci uel aselli, in
Lybia comeduntur, carent alis.

ἰπες latini byturi, uermiculi, qui ex austrina
cœli constitutione nascuntur in uitibus, cum pri-
mum germinant, easq; erodunt.

κάρπαι in oleis nascuntur, cum primum ger-
men protrudunt uel efflorescunt .

κράμβοι uermes in uuis & pampinis nati
ex affectione ærugini, simili.

ἀκαρί animalculum quod in uetusta cera gi-
gnitur .

Lytta λυττὰ uermiculus in lingua canum,
quo exempto catulis, nec rabidi fiunt, nec fasti-
dium sentiunt .

Lumbrici ἔλμινθες nascuntur in animan-
tibus, & eorum intestinis præcipue, wurm.

Στρογγυλαὶ lumbrici rotundi, runde würms
vnd lange.

πλατῆραι lumbrici lati dicke wurm .

ἀσκή=

ἄσκαριδες latinè tipulæ, kleine Zwürmlein.

μύδαι uermiculi consumentes fabas bonen Zwürmlein.

Musca μύαι Fligen. μύωπες roßfligen.

Mordelle ὄσσοδάκναι.

νύμφαι uermiculi uocantur, ex quibus mutatis, apes uestpæ & Crabrones generantur, scilicet cum mutari iam incipiunt.

Pediculi φθειγες leuse.

Pulices ψύλλαι flöe.

Papiliones ψύχαι summer vogel, zweifalter.

Tipulæ αἱ ἄσκαριδες ex quibus culices miliones fiunt, Wasserfpinnen,

Ricini uermiculi seu pediculi canum.

Scarabei tauri uel Lucani καράβοι Schröter, hornichte kefer, scarabæi terrestres, cornua his prælonga bifidis dentata forcipibus, quæ ad morsum in cacumine coeunt.

Scarabei uirides uel gallerucæ, αἱ μηλόλονθαἱ grün kefer.

Ridiuij κρώτωνα Holtzbock, pecudibus in hoerescunt, aculeo totoq; capite infixio.

Scarabæi pillularij αἱ κένθαροι, Roßkefer, hi in=

hi in fimo quē uoluunt hyeme condūtur, & uer-
mes pariunt ex quibus ipsi procreantur, uere re-
deunte.

Scolopendra uel Centipeda Nossell, ossell, pen-
natis insectis connumeratur, discissa longo ui-
uit tempore, ut pleraq; insecta longa πολύπο-
δα, & abscissa pars uersus utrumq; mouetur
extremum, caput & caudam.

Tineæ σήτες, Schaben.

Teredo τεντεροῶν Kupffer wurm, non ab-
similis crabronibus sed uaria & latitudine pro-
xima apibus, appetit cibos delicatos auide, ad
eosq; cum impetu aduolat, Vnde & nomen ha-
bet τένθεια enim λιχνότητα & γαστριμασγί-
αριον significat aculeus, eorum τὸ τενοθήνιον.

Teredo Τεντεροῶν erucea nomen, quæ in aluc-
arijs gignitur.

Vespe σφῆκες Wespen, ἴσλος uel μυρίο-
πες uesparum genus, due sunt Vesparum diffe-
rentiæ, Fera ἄγριοι σφῆκες & placidiores ἡ-
μερώτεροι, inter utrasq; quedam duces sunt,
quæ præeunt cæteras uocanturq; μήτραι id est
matres, quedam operariæ, quæ & laborant fa-
uos nidofq; fingendo, & ducibus seruiunt atq;
administrant necessaria, ἐργάται hæc nomina-
tur.

Testudo

Testudo χελώνη Schneck .
Testudines Lutariæ Schiltkröten ὠμύδαι.
Vermes Terreni Τὰ ἐν Τετρα Τῆς γῆς reegen
würm.

APPELLATIONES VOLUCRVM .

Aquilarum genera .

Aquila ἄετος, adler, arhn,
sex aquilarum genera.

Valeria græce μελαινώετος id est fulvia
uel λαγοφόρος id est leporaria, inde quod le-
pores uenatur, colore nigricans, minima magni-
tudine, uiribus præcipua, sola alit & educit fœ-
tus suos Hasengeyer .

ἰσχυρογύς id est, albicilla, ab albicante cau-
da, uel νεβροφόρος id est himularia, huius pul-
lum, priusquã cauda albicet, Romani augures im-
musulum uocarunt.

μόρφνος id est Neuia à macula pennæ, uel νητ
τοφόρος id est, anataria, uel πλάγος id est,
plan-

plancus seu clanga, homero πέρκνος, ui & ma-
gnitudine secunda, ingenium est, ei testudines
raptas frangere è sublimi iaciendo.

πέρκνόπτερος ab alarum notis, uel γυπαίεσ
Τος à uulturina specie, uel ὄρειπτελασγος id
est, Ciconia montana, imbellis ac degener, ut
quæ uerberetur à coruo, famelica, querula so-
laq; ex anima fert corpora.

ἄλιόετος id est, marina aquila, clarissima est
oculorum acie ex alto enim librans se, uisoq; in-
gurgite pisce, præceps proruens discussis pecto-
re aquis eum abripit, pullos adhuc implumes
productos, cogit aduersum solem intueri, nolen-
tes ferit, illacrymantes reijcit ut adulterinos
fisch arhn.

γνήσιοσ ἄετος id est, uera germanaq; aqui-
la, sola incorruptæ originis, magnitudine me-
dia, colore subrutilo. Cæteras aquilæ, accipitres
& minuta etiam aues promiscua consuetudine
procreant, edell abrn, pennæ aquilarum reliqua-
rum alitum pennas, mixtæ deuorant.

Ex aquilarum genere & φεάνη est quant
barbatam Romani, osifragam Tusci, augures
Romani sanqualem uocarunt, cæteris omnibus
maior, color eius ex cinereo albicat, nutrit pul-

E los

los suos & aquila marina, quos ante maturitatem ab ipsa eiectos colligit suscipit & educat .

ACCIPITRVM GENERA.

Accipiter ἰεραξ horum genera decem, generaliter à germanis Habicht aut, Falcken uocantur.

Buteo Τετιόςχης à numero testium, Busarhn. Aesalo, αἰσάλωρ, ahn, solus omni tempore apparet, cœteri hyeme abeunt .

Circus κίρκος falck, prosperrimi olim fuit augurij nuptialib. negocijs & pecuniariae rei, unde adhuc usitatum est nostris germanis, in amatorijs elegijs circorum meminisse, sunt horum differentiae plurimae.

Stellaris accipiter, ἀστερίας, Blawfuß.

Palumbarius accipiter φοισσοφονός uel φαεότυπος ein Taubenfalck.

Pernix πέρνης uulgo gyrofalco Stosfalck.

Subbuteo ὑποτετιόςχης latior reliquis Habicht .

Perca πέρκος Schmirlein uel Sperber alias Nisus.

Accipiter fringillarius Rotelgeyer αἰγίλας .

Rube-

Rubetarius accipiter φρενιλόχος Hünner-
ahrn.

Lewis accipiter λεῖος ἰεράξ Bawmfalck .

Cybindus nocturnus accipiter Plinio, qui bel-
lum gerit cum aquila χαλκίς uel κυμινδ'ίς,
Bergfalck.

Alauda κόρυδος uel κορύδαλος, Lerch,
genera earum plura. Vnum cristatum ἐπίγειον
ucl λόφορον ἔχορον unde cassita latinis & ga-
lerita dicitur, Heubellerch.

Alterum gregale ἀγελαῖον sine crista, Sang-
lerch. ἔυπτερος colore priori similis, sed minor,
& uolatu alta petit, cum cassita & raro euolet
& euecta alis, statim rursus procumbat, neque
altis nec longis spacijs confectis.

Est & tertium ἀνώνυμον græcis, Stein-
lerch.

Acredula ὀλολυγῶν Grinerlin.

ἄιματοπούς, ἢ ἐρυθρόπτερος Rottfingk.

Allectatrices aues, παλέυτσια, Lohkub-
gel.

Anas, νῆττα, Mas anatum Entrich, Erpell,
foemella Entte, σεγάνοπόδων genus.

Anates sylvestres νῆτται ἄι ἀγρίαί, Wild-
entten. Maiores quas germani grosentten, mertz

entten uocant, ima supremæque corporis parte
cœsiæ sunt, pennas alarum & alijs aspersas
coloribus, præcipue tamen purpureo nitentes
habent, collo capitiq; uiredo ad nigredinem ten
dens inest, medium collum candidus ambit cir
culus, foemelle uariæ sed cinereæ & nigris al
bisq; maculis distinctæ.

Βοσκάδες quibus rostra latiuscula & si
ma, cinereus color nigredine uariatus, mittel
entten.

ἄι φασκάδες anatibus syluestribus foemel
lis similimæ sed minores krigentten. A Varrone
lib. 3. querquedula uocantur.

ουσίαι plus cœteris nigricant, minores sunt
angustiore rostro & oblongo Meerentten.

Anser χήρ, anser maior Gans, Zamgans,

Anser minor seu gregatilis, χήρ ὁ μικρός
ὁ ἀγελαῖος wildgans, χηναλώπηξ Vulpan
ser, ignotus.

Chenerotes fero ansere minores Seegense.

Ardea, Ardeola ἐξώδιος, tria earum gene
ra, ein blauer Reiger, λευκεξώδιος id est, ar
dea alba ein Reiger. πέλλος ἀσερίας ἐξώδι
ος id est, ardea stellaris, quæ cognominatur
ὄκνος à pigritia, rosdam, Rordummel pitto
uer Plinio onocrotalus. Atriæ

Atricapilla μελαγκόρυφος *Münchlein*, caret summæ linguæ acumine ut *luscinia* quod his duabus proprium est. *Currucæ* simillima cinerea uertice nigerrimo, qualem *auriuittis* habet.

Auriuittis χρυσομάτης *Goldfinck*, *Lobfinck*, *Thumpfaff*, *Gumpell*. Vertice tota nigra, ima parte punicea, superiore cinerea nigricans. *Fœmella* in hoc genere tota cinerea uertice nigro ut *mas* uocatur, germanice *Quetsch d'uoce* quam edit.

Argathylis ἀκαυθάλις ex ripariarum genere hirundinum *Spirschwalben*.

Brenthus βρένθος montes colit & syluas ὄρις ὠδικός & εὐβιάτος, uocem edit sonoram & suauem. *Caprimulgus* ὁ ἀιγοθήλας ein *Pfaff*, interdum cœcutit, noctu cernit acute, maior minima *merula*, minor *cuculo*, το ἦθος *βλακικός*, fugit ubera caprarum furtim, quæ exhausta emoriuntur, & capris quas ita mulserunt, cœcitas oboritur.

Carduelis θραυπίδες, *Distelfincken*, *Stiglitzē*

Dorsum eis cinereum & fuscum, alæ Croceo colore nigroq; mixtim & alternatim uariatae albisq; notatae maculis, uertex nigricans, rostrū niger ambitus, hunc miniatus, *Miniatum* cœsius

circumdat, ualent amœnitate uocis, & imperata faciunt, nec uoce tantum sed pedibus & ore.

Cataracta κατάρκτις albus falco, Weisser falck, uiuit in maritimis locis. Paulo minor accipitre.

Cœruleo κύανος, Klein zimmer, cœruleus totus, minor merula, maior fringilla, acuto rostro breuibus pedibus.

Ciconia πέλραγοι Storcke, hyeme exacta nidos eosdem repetunt, & parentes senio confectos uicissim alunt & pastum educunt, dicuntur πέλραγοι διὰ τὰ ἔχειν πέρα μελάντερα ἢ λευκὰ πέλρον uel πέλρινον liuidum fuscum significat, ἀργόρον album.

Collurio κολλυρίων ex turdorum genere, Brachuoegel, capitur sub hyemem maxime, nec figura nec magnitudine multum dissimilis merula, colore fusco, terreo, obscuro, ut humi sedens uix agnosci & à terræ colore discerni possit.

Certhia κέρθιος parua auis, minor carduele, uaria pulchra moribus & ingenio audax, lax in uitæ officijs uoce clara, θριποφάγος Hirengryll.

GENERA COLUMBA=
RVM.

Columba περιεργά absolute, Zambetau-
ben, columba fidem coniugij non uiolant,
comunemq; seruant domum neutri not
adulteria, nidumq; neuter relinquit, nisi celeb
aut uidua, tota æstate foetant, et tricesimo die
prole priore expedita rursus pariunt.

Linia ῥέλειος, Holtstaube, dicta à liuore, li-
uet enim plumis et penè nigricat, pedibus ru-
bris scabrosisq; est, minus cæteris columbis man-
suescit, minor columba domestica.

Palumbes φάττα, μάς φάτ palumbus, Rin-
geltauben, maxima sunt corporibus in columba
ceo genere, uere et æstate gemunt, hyeme
discedunt cum turturibus.

Vinago οἰνός ex columbaceo genere, minor
palumbe, maior columba, autumnno conspicitur
et capitur.

Turtur τρυγών ὁ καλῆν, minimus colum-
bacei generis, parit bina oua, interdum terna,
ed duo excludit tertium relinquit q̄ οὐγίον
græci et κυνόςσπον uocant, Turteltaube, col-
lum ut et cætera eiusdem generis bibens non
resupinat.

Pipiones iunge Tauben.

Cuculus κοκκύξ, de genere accipitrum, parit in alieno nido ut palumbis. Currucæ, alaude, foetus ubi adoleuit pullos reliquos cum matre deuorat, procedit primo uere, ortu caniculæ oc cultatur kukuck.

Coturnices ὄστρυγες, Zwachteln, salacissimæ sunt pullos exclusos ut gallinæ, incubando refouent, prodeuntes ducunt & subinde transferunt, non in alto nidificant sed in plana area uepribus congestis nidos construunt, autumnopinguescunt, cum migrant, duces sequuntur ὄστρυγομάτρες, lingulacam, otum & cenchramum, Redcunt sine ducibus, & propter corporis grauitatem difficulter uolant præsertim austro flante χεννία apud Athenæum τὰ μικρὰ ὄστρυγία.

Cenchramus, κηχραμος, ein Schreer, dux coturnicum unus, quas & de nocte cum abeundum est excitat & euocat admonetq; itineris, uocem eius cum senserint aucupes, intelligunt parari discessum.

Cinclus κικηλος Steinbeisser, Steinbicker, magnitudine rutilicillæ ex cinereo albicans, caudam mouens τὰ οπιόδεμ ἀκρὰ τῆς.

Culiciæ

Culicilega κνιπολόγος Fligenstecher dif-
fert à motacilla, magnitudo ei spini, color ci-
nereus maculis distinctus, totus ποδοειδής η
κατάσμητος, uox parua, caudam mouet Muscas
uenatur & culices.

Curruca ὑπολάϊς Grasmücklein.

Coruus κόραξ Rapp, pullos cum iam pote-
stas uolandi est, non tantum nido eijcit, sed per-
sequens tota pellit regione.

Calidris καλίδρις auicula parua cinerea &
uaria agilis & ad motum expedita recta sur-
sum prorepit & accliuia quæq; cōscendit rectis-
simo tramite, καλίδρις cinerea Bawmheckel,
Bawmkletterlein.

Cornix κορώνη Krae, *Cornix cinerea* πο-
δοειδής, Schiltkrae, Nebelkrae. *Cornix Nigri-*
cans Schwartzkrae. Dissidet cum ulula, ardeolæ
amica est, & sola grādiorum auium pullos iam
uolantes comitatur.

Cornix fera aut syluestris Holkrae, maior re-
liquis color ei partim cinereus ad albedinem
uergens, partim fuscus ut in capite & collo, a-
le uarijs mixtim coloribus tinctæ degit in syl-
uis.

Crex κρεξ Schrich, aduersatur merule.

E 5

Fice

Ficedula σικαλῖς Schnepfflein, wüßling,
Latinum nomen inde factum quod cum ficus ma-
turefcunt tum primum fere prodit & conspi-
citur cognata phœnicuro uero adeo similis ut
nisi cauda differrēt, quæ illi rubea, huic cinerea
est, uix possent dinosci Schnepfflin uero inde de
nominatum est quod auidiſſime hiantibus fauci-
bus muscas captat & culices.

Fringilla ωῖζη Finck, Rotfinck, rubet in pe-
ctore, rubore obscuro, & nigricante, nomen in-
de acquisiuit quod frigore cantat & uiget.

Fringilla montana οῖωῖζη, degit in monti-
bus, collum habens cœruleum, cætera fringillæ
similis Rowertt, Schneefingk, winterfingk.

Florus ἄυθος, equi uocem imitatur, colore pul-
cher, magnitudine par fringillæ, aquea loca a-
mat Tyrolt.

Fulica κεπφος, non est Kybitz, sed marina
auis Kepff proferens, sequitur gavius & spuma
capitur, carnem bonam & odoratam habet,
wismeye.

Fullo γνάφαλος seydenschwantz, wipstertz,
pulchra auis, colorum uarietate elegans, raro
apparet & hyberno tempore fere cernitur ut
uidea=

uideatur esse ξενικὸς ὄρνις.

Garrulus περιμολογος. GAZA græcam uocem expressurus frugilegam uertit, cum ab Aristotele inter σκωληκόφαγα recenseatur, & fructibus arborū ut glandibus, plus quam frugibus uescatur, tot hæc auis uariata est coloribus ut nullus ei deesse uideatur, dorsum tamen ad cœruleum tendit, alæ cœruleo & pluribus alijs uenustissime coloratæ sunt, uenter purpurascit & uelut ὑακινθίζει, ipsa μιμητικῆ naturæ reliquarum uoces effingit ac reddit germanis Heher, Marcolfus, Holtzschreyer.

Gauia λάγος, genera gauriarum duo. Albæ gauiæ λάγοι οἱ λευκοὶ Seegallen, albuken, circum uolitant in mari coniunctæ fulicis.

Gauia cinereæ λαγοὶ οἱ τὸ χροῖμα ποδῶ εἰδῆς, Kybitz cinereo colore propemodum, nigricant, inferiore uentre albescentem cristam capite gerunt, amnes & flumina petunt uictus causa.

Galgulus κολόιος, κόλεος & κέλεος, quidam a galgulo galbulam differre putant ut galbula uel galbulus sit ἰκτερος. Plinius ἰκτερον & galgulum eiusdem esse auis nomina putat, nec Aristoteles icteri meminit nisi χαρᾶ δειος

δριος sit quæ etiam solo obtutu ictericos sanare
existimatur quod si cum charadrio seu Rupice.
icterus eadem non est, à galgulodifferre non o=
pinor est autem auis tota ex uiridi lutea turtu=
ris magnitudine, ξυλοκόπος, quidam eam ger=
manorum Emmerling, quidam widwol esse pu=
tant, ego eam esse conijcio quam uocamus Geel=
gorst.

Galli gallinacei ἀλεκτρυόνες Hausban, capi, gal=
li, castrati, Kaphann.

Gallinæ ἀλεκτογίδες Hennen, græci galli=
nas ὄρνιθες etiam generali nomine uocant.

καλλιόνη galli gallinacei barba.

λόφος crista galli, der Hanen kamp: insi=
gne gallinaceorum ferratum, quod nec caro est,
nec cartilago, nec callus, uerum peculiare quip=
pian.

πλοκάμιον galli calcar.

Gallinæ Aphricanæ ἰνδία ἰνδία, Kûrhen=
nen, oua edunt maculis et punctulis uariata ut
phasiani.

Gallinæ Nouvelle, ἀλεκτογίδες ἢ ὄρνιθες αἰ=
νεοτῆδες, Mertz'hennen, quæ pariunt nonnunq̃
oua ὑπανέμια et ζεφυρία dicta:

Matrices Bruthennen, quæ incubando ex=
cludunt pullos.

Galli

Gallinae ueterane, ἀλεκτορίδες αὐτῶν ἢ
Τεραῖ ἢ παλαιαὶ Kluckhennen.

Gallinago, ἀσκαλώπαξ Schnepff, Holtz=
schnepff, gallinae magnitudine, oblongo & ro=
tundo rostro, colore attagenis, cursu celeri, φιλάνθρωπος est.

Perdices, πέρδικες & κάκκαβαῖ inde καὶ
καβίζειν, Feldhünner, Rephüner, insigniter ἀ=
φροδισιασμοὶ sunt & certo anni tempore in=
ter se dimicant acerrime coturnicum more pro=
foemellis, humi nidos texunt suos & mira calli=
ditate pullos ex insidiantium aucupum mani=
bus eripiunt, quos cum accedere sentiunt pel=
lunt pullos nido, ipsi uero donec fugerint & ab=
sconderint se alibi expectant, postea subito cum=
strepitu prorumpunt & aucupes turbant atq;
eludunt, ἄγριοι πέρδικες wilde Rephünner.
τίθασσοι πέρδικες zame Rephünner.

Attagen & Attagena, ἀτταγήν uel ἀτταγάς,
Birckhun, paulo maior perdice toto dorso ma=
culosa & uaria, colore nigricans & ὑποπυρί=
ζωρ id est, flammeo rubore rutilans, difficulter
euolat & pondere corporis grauata, & alarū
adminiculo, quas nimis breues habet destituta,
κομισκός, ἐπίγειος.

Pha=

Phasianus φάσιανος Phasian à Phaside anti-
tie colchidis.

Tarda auis ὠτίς & λαγωδίαις Hasel-
hun, galli magnitudine, colore coturnicis,
aliquantulum ad purpureum declinante oblon-
go capite, rostro acuto, gracili collo, lingua of-
fesa, Tardæ nomen à tardo uolatu adeptæ est a-
uis μιμητικὴ & imitans aucupes, κολλητικῶς
oculos sibi obliantes capitur, clausis enim &
glutinatis oculis excoecatur.

Tetrix τέτριξ quam athenienses ὄυραγα uo-
cant Vrax, Vragen, Auerhann, maior quouis gal-
lo maximo, colore cæsius uel cœrúleo, sed subal-
bicante collo nigro, utrinq; ab auribus demissa
habens gallorum more τὰ κἀλλία.

Grues γέγρανοι Kranich, discedunt autumnò
ducem quem elegerunt sequentes, & inter uo-
landum ordine ac serie λαμβάνουσα græcum ex-
primunt, unde Martialis.

Turbabis uersus nec litera tota uolabit
Vnam perdideris si palamedis auem.

Vipiones iunge Kranich.

Gryphes, greyff.

Graculi κόλοιοι, Talhen, Dalen, genera eorū
tria.

Græ-

Graculus qui nomine generis sic dicitur, κο-
ρακίας græce magnitudine cornicis, rostro ro-
tundo & rutilo. Plinio πυρροκόραξ, Berck-
dale.

Monedula, a moneta cognominata, soli enim
huic aui furacitas auri argentiq; inest, λύκορ et
βωμολόχορ græci uocant, utrumq; nomen a-
rapacitate acquisiuit, vsere Dalen.

Tertium genus ἀνώυμορ Aristoteli, σεγαυά
πῶρ est, id est, palmipes, Plinius φαλακροκόρα
κα quasi caluum coruum nominat.

Halcedo ἄλκύωρ παρὰ το ἔρ ἄλί κνείμ,
Eysvogel, halcedonum alia marine alia fluuias-
les.

Marine raro apparent in littoribus, paulo
maiores passere colore cœruleo, uiridi & sub
purpureo mixto, rostro longo tenui & luteo.
Nidos in scopulis pile marine & ijs que à spu-
ma maris græci ἄλοσάχνας uocant similes
construunt brumæ tempore, unde halcyonij di-
es, quorum septem antecedunt brumam septem
consequuntur, quiescit enim mare ipsis incuban-
tibus & excludentibus pullos.

Fluuiasles marinis maiores sunt, cœrulea ma-
gna ex parte, & earum alia ὠδῖκοι sunt que
harum.

arundinibus insidentes canunt, aliæ ἔφωνοι,
Eysvogel.

Carulus κήρυλος halcedonum mas.

Harpa ἄρπη huic inimica φωίξ.

Hirundo χελιδὼν, Schwalbe, prima omnium
parit, & cœcos enititur, & quia primi foetus
frigore serè pereunt, secūdos diligenter magna
solertia fouet & educat, plura earum genera,
nidos luto confingunt, stramento roborant.

Hirundines domesticæ Nigræ sunt Hausch=
walben.

Hirundines Rusticæ uel agrestes imo uentre
ad collum usq; albicant, reliquo corpora nigræ,
Kirchschwalben.

Ripariæ seu falcule minimæ omnium, ripas
excavant atq; ita internidificant. Colorem ha=
bent fuscum ad cinereum uergentem, Vbersch=
walben.

Apodes ἄποδες uel κύπελλοι δὲ νεοτῆν
δοιμ ἔν κίψέλλοις ἔκ πηλῶ πεπλασμέ=
νοις id est, quia in cistellis ex luto compactis ac
conformatis nidificant, uel χελιδόνες θαλάτ=
του id est, hirundines marinæ rein Schwal=
ben, Spirschwalben, perpetuo circumuolitant,
nec confidunt unquam, nulla enim his quies nisi
in

in nidis aut pendēt aut iacēt, extra nidos semper
μετέωροι sunt, alas habent longas & latas, pe-
des pilosos & adeo minutos ut his carere pu-
tentur.

Iunco χοϊνικλος uel χοινίωρ caudam mo-
uet ut Cinclus, Tryngas, uersatur circa paludes
& aquas Rietmus.

Ligurinus uel spinus ἀκανθίς duo horum ge-
nera. Minus quod non ualde dissimile cardueli
colorem ex albo nigroq; mixtum habet nos e-
tiam Distelfincken, uocamus.

Maius fringillam duplo excedit, coetera fere
similis, Kirchfincken & Kernbeysser, colore,
utrumq; genus ignobile sed ualet & commen-
datur amoenitate uocis.

Lingulaca γλωπίς dux coturnicum cum or-
tygometra oto & cenchramo, sic dicta οὐ
γλωπίαν ἐξαγομένην εχει μέχρι πορρω, id
est, quia linguam exerit praelongam, non plus
uno die cum agmine pergat, in primo hospicio
pertaesa itineris & uolatus progredientes dese-
rit, Dorendreer.

Luscinia Philomela, ακιδωρ ἀπό τῶ ἀει ἄ-
δειν, quod sine intermissione ferè cum cepit,
canit, denominata est, foemina ut mas modula-

F tur,

tur quæ cum incubat aut fouendis uacat pullis
cessat à cantu, uterq; caret summa linguæ acu=
mine, conditur uterq; ab autumnno usq; ad uer=
nos dies, mutatq; colorem & speciem Nacht=
gall.

Luteus χλωφεύς δωνιτῆς, nota auis citrino
ferè tota colore insignis, præterquam dorsi par
te suprema quæ obscura uiredine tincta uide=
tur.

Luteola χλωρίς sic uocata, διὰ τὸ τὰ κα=
τω χειρὶ ὡχρῶ id est, à partis suæ inferioris
colore luteo, paulo minor alauda ea quæ crista
caret, ex alo herba quam συμφύτον græci uo
cant stirpitus euulsa nidum parat substernitq;
pilos & lanam zeyslin, fœmella cinerea est &
uaria imo uentre pallida.

Lagopus crocea à coturnicibus magnitudine
& colore differt, croceo tinctu cibus gratissima,
tota hyeme conspicua, Emmerling, Goldammer,
est & altera candida cui nomen leporini uilli
dedere columbæ magnitudine ignota apud Pli=
nium.

Miluus ἰκτίφος δweiher ex accipitrum gene=
re, iisdem & magnitudine & pennis respon=
dens, afficitur podagra circa solsticium.

Merula

Merula κόττυφος. Tria earum genera. Ni-
gra Merula ὁ μέλας κόττυφος, rostro rutilo,
colore nigro & nitente, cœtera non dissimilis
turdo Amsel.

Alba Merula ἐκλευκός κόττυφος magnitu-
dine & uoce priori par, sed rara.

Fusca ὁ βαίος κόττυφος paulo cœteris mi-
nor colore ex nigro in fuscum uergente Pirck-
amsell.

Nigra merula uocem mutat & colorem.

Mergus αἰθγα uictum ex aquis petit, Dau-
cher, uaria candida quibusdam partibus, qui-
busdam nigra, σεγανόπτερος, id est palmipes.

Merops μέροψ, hunc & Αεροπτα ab aereo co-
lore cognominari existimo, pennæ eius superio-
res partim cœruleæ partim uirides sunt, inferio-
res pallent, extremæ laterotenus & primores
in pectore ad purpureum uergunt, rubris in-
tercursantibus maculis. Magnitudo ei turdi, ro-
strum aduncum adeo ut uelut τροβοσκίδα ha-
bere uideatur, Krimitz, Dwinthals, acerrimi mor-
sus rostro enim caueas omnes præter ferreas
confringit Aristoteles in hoc genere inquit
Τους γονῆας ἀντεκτρέφεισθαι ὑπὸ τῷ ἐγώ-
ρω ὅου μόνον γηγάσκοντας, ἀλλὰ καὶ εὐθύς

μελαγκόρυφος atricapilla, Münchlin .

Motacilla σειοπύγις uel ἴυγξ Bachstelz ,
Wasserstelz, fringilla paulo minor, colore uari-
o, continue caudam mouens .

Molliceps μαλακοκερανεύς, Harschnepff,
Neunmorder, capite grandiusculo molli & car-
tilagineo, unde & nomen acquisiuit, paulo mi-
nor turdo, colore cinereo ore firmo, paruo &
rotundo, pennis inualidis, sed ἔυπυρς.

Nocturnæ aues νυκτέρινοι ὄρνιθες, quæ omnes
γαμψώνυχες sunt.

Bubo βύας Vho, Schuffans.

Cicunia νυκτοκόραξ Nachtrab, unguibus ad-
uncis, uenatione nocturna cibum parat.

Noctua γλῶκξ Nachteull, hanc aues coeteræ
petunt & circumuolitant, maiori multitudine
circumdatæ resupinæ pedibus repugnant, colle-
ctæq; in arctum, rostro & aduncis unguibus te-
guntur, auxiliatur oppressis accipiter bellum-
que partitur, aucupes his minores alliciunt &
allectas capiunt aues .

Otus ὠτός Schleyereul inde dicta ὄτα ὠρεῖ
τὰ ὠτά πτερυγία ἔχει, aures enim plumeas e-
minentes habet imitatrix alioqui & parasita et
saltatrix, noctuæ similis sed maior .

Aluco

Aluco ἄλεος Maior gallo.

Vlula αἰγώλιος uenatur picas ut aluco.

Asiones σκῶπες, duo horum genera, alij semper conspiciuntur ἀείσκωπες Keutzlin, alij autumno quandoq; uno atq; altero die apparent Steineulen illi ἄφωνοι sunt, hi clamant sub crepusculum.

Vespertilio νυκτερίς Fledermaus, δερμόπτερος est uolat enim cute membranacea & nocte in eunte prodit, habet auriculas.

Olores κύκνοι, σεγανόποδες sunt & ὠδίζκοι canuntq; maxime morituri, ipsi se inter se deuorant, quod his solis & accipitrum generi proprium est, nulla enim alioqui unius speciei animantia se mutuo perimunt.

ὄρτυγομήτρα ortyometra dux coturnicū, matrix der Zwachteln kōning, auis est turturis magnitudine, longis cruribus δουδαλῆς καὶ δαλιῆ.

Onocrotalus Aristoteli ἐρωδῖος ἀσειγῆς, figura cycni galli magnitudine fuscus rostro longo, quo in aquas uel terram infixio ciet sonitum qualem asini edunt, unde rosdam & Rordummel à germanis, uocatur, faucibus eius inest uelut alter uterus capax & amplus, in quem in ex-

plebili auiditate, quæ uorat congerit & præco-
quit, post eadem ruminans in uerum transmittit
uentrem. Nominantur etiam Pittouer, & Pi-
ckartt.

Parus, ὁ ἀιγίθαλ & auicula fœcunda καὶ
πολύτεκν & Mays, Genera parorum plura.

Etsi tria tantum Aristoteles refert.

Fringillago ἀιγίτης maxima omnium, frin-
gilla equalis, pulchra, inferius ex luteo uire-
scens, in uertice nigricans spigelmay, kolmay.

Parus Montana, ὄρειν & ἀιγίθαλ & δια-
τὸ διατρίβειν ἐν τοῖς ὄρεσι, bla Mays,
Meelmays.

Parus ἀνώνυμος minima quidem omnium,
sed longissimam habet caudam, zagelmays, pfan
ne stiglitz.

Parus cristata, Montana par magnitudine
heiden mays, heybel mays.

Παυο τῶς ἀρξήμ καὶ θύλεια pfa, Mas ut
Aristoteles refert pennas amittit cum primis ar-
borum frondibus, recipit cum germine earun-
dem, & oua frequenter dum fœmina incubat
aduolans frangit, ideo gallinis incubanda non
raro subijciuntur. Nomen habet ἀπό τῆς τῶ-
σεως τῶν πῆρῶν, gemmantes enim expan-
dit

dit colores pennarum aduerso sole, laudatus maxime, collo toto saphyri gemmæ color inest, extreme pennæ Chrysoberylli, auri & saphyri coloribus distinctæ sunt.

Picus Martius $\delta\rho\upsilon\sigma\kappa\omicron\lambda\acute{\alpha}\omega\tau\eta\varsigma$ Specht, tundit & excauat arbores uermium & culicum causa, egressos lingua arripit, quam latiusculam & maiusculam habet, perreptat arbores, humi raro consistit, scanditq; in subrectum felium modo, quandoque & supinus stellionum more ingreditur, plura eorum genera.

Maximus paulo minor gallina, niger capite ruffo, Schwartzger Specht.

Medius capite ruffo, croceo pectore, collo dorsoq; uiridi alis cœruleis, proprie picus martius latinorum, merula maior grüen specht.

Minimus qui pipo dicitur, corpore merula inferior, uariius, ex nigro alboq; commixtas penas habens, bunter specht, elster specht à colore. Est & quartus hoc tertio minor grasspecht.

Pica $\kappa\acute{\iota}\tau\tau\alpha$ duo earum genera urbanum Elster, Aglaster, cœcos parit, garrulum, uocem subinde mutat & quouis anno cum rapæ feruntur caluescit. Syluestre, toto corpore uarium pen- nis candidis cinereis cœruleisq; mixtis, alis uero

nigrum heyden Elster, Krigelster. Varias olim
appellatas Plinius autor est.

Porphyrus $\pi\omicron\sigma\phi\upsilon\sigma\iota\omega\mu$ solus morſu bibit &
loco τὸ $\pi\omicron\lambda\omicron\beta\omicron\varsigma$ longum habet collum ut Pha
ſianus. Eſt autem $\pi\omicron\lambda\omicron\beta\omicron\varsigma$ in auibus quibus
dam uelut anterior gula, in quam deglutiant &
congerunt cibos, indeq; uelut ruminando in
uentriculū transferunt der kropff. Iſſa auis ex
genere eſt $\chi\iota\omicron\pi\omicron\delta\omega\mu$ magnitudine galli colo
re cœruleo, roſtro, rutilo, pedibus altis & oblon
gis in delitijs olim habita.

Pardali οἱ $\omega\acute{\alpha}\rho\delta\alpha\lambda\omicron\iota$ gregatim uolant, ſo
litarij raro conſpiciuntur, colore cinereo, magni
tudine propemodum mollicipitis, uoce larga
non graui, pulmer pulros,

Passer $\sigma\epsilon\tilde{\sigma}\theta$ Sperck, Hausſperlingk, auis
cula ſalax unde mas in eo genere non diutius an
no durare creditur.

Passer Troglodytes Bawmſperlingk, Mos
ſperlingk, nidificat in arborum cavitatibus, ſu
perne fuscus ſed uariis & tranſuerſis albis li
neis diſtinctus, inferne cœſius uertice purpureo
ſub collo nigris candidiſq; maculis eleganter ua
riatus.

Passer aquaticus in harundinetis nidificat do
meſtico

mestico coetera similis nisi quod collum albus
cingit torques, Rhorsperling.

Passer magnus $\Sigma\theta\theta$ $\mu\acute{\epsilon}\gamma\alpha\varsigma$ solitarius
est paulo minor merula Gersthammer.

Platea $\omega\epsilon\lambda\epsilon\kappa\acute{\alpha}\nu\epsilon\varsigma$, anseribus similes sed ro-
stro latiore & longiore, uictū petunt ex aquis,
Mergos præda potitos insequuntur, correptos
mordicus retinent donec capturam extorque-
ant, conchis se marinis implent, & paulo post,
ubi calore exerunt, reuomunt eliciuntq; esculen-
ta, testas secernunt, Loeffelgens.

Psittacus η $\psi\upsilon\tau\acute{\iota}\acute{\alpha}\kappa\eta$, Syttich, $\acute{\alpha}\nu\theta\rho\omega\pi\acute{o}=\gamma\lambda\omega\tau\eta$ etiam, quod humanas imitatur & ex-
primere consuescit uoces cognominata, uire-
do in toto corpore eius lutea, solum collum mi-
niato distinctum est torque, capiti eadem duri-
ties quæ rostro.

Phalaris $\phi\alpha\lambda\alpha\varsigma\acute{\iota}\varsigma$ aquatica auis, anatum syl-
uestrium fœmellarum colore, qui $\acute{\epsilon}\nu\tau\epsilon\phi\varsigma$ est
est rostro angusto & oblongo, rotundo capite
Muttvogel, Reck.

Rubicilla $\tau\upsilon\pi\acute{\rho}\delta\lambda\alpha\varsigma$ Buchfingk, Quecker,
Blutfingk, superne toto dorso & uertice insig-
ner uario, sub collo anteriore parte & utrinq;
ad alarum initium igneo rubore & subpallido
nitet inferne alba.

F 5 Ruben

Rubecula εἰθάρσ, Rotkropfflin, Rotkel-
chyn auicula nota.

Ruticilla φοινίκουρος ἀπὸ τῆς φοινίκης ου-
ραῖς id est, à rubente cauda, Rotstertz differt à
ficedula quæ cinereo tota & obscuro colore con-
stat.

Rubetra Βάβυξ Ziepdruschel minima turdo
rum figura alioqui & colore iliaco turdo simi-
lis, circa rubos uiuit & uersatur, delectatur e-
nim fructibus eorum & sambuci baccis.

Rupex χαράδριος à præruptis torrentium
alucis nomen inuenit, colit enim loca confrago-
sa, prærupta & cauernosa, praua colore & uo-
ce, diem fugit nocte prodit.

Salus αἰγίος, Zötscherlin colore cine-
reo, magnitudine luteolæ uertice miniato, aduer-
satur floro.

Sitta σίτη uel σίπη Nushacker, Nushaer,
pugnax sed concinna, elegans, fœcunda, callida,
& πολυίδρις. Nomen ei germani indiderunt,
quod ex confusa macerie uictum querit.

Sturni ψάρσι Staer, nigri sunt maculosi, ma-
gnitudine merula, cateruatim uolitant omnesq;
uelut in orbem pile circum aguntur, & in me-
dium omnes tendunt agmen, capiuntur in uola-
tibus.

Stru-

Struthiocameli Σφθιοκάμηλοι, nomen hoc
ueteribus insolens qui μεγάλας Σφθίρας uoca=
runt, altitudine equitem excedunt insidentem e=
quo, & eundem celeritate uincunt, currentem
penne adiuant non à terra attollunt, mira eī
natura inest concoquendi sine delectu degluti=
ta, ungulas bisulcas habent ceruinis similes, alias
Σφθιοι λυθικοι germanice Straus.

Tetraones τέτρακες Trappen uultures ma=
gnitudine uel æquant uel superant colorem ha=
bent album tendentem ad cinereum, alas nigri=
cantes.

Tinnunculi κεχρίδες ex genere sunt γαμ=
φονύχωρ id est, aduncarum auium, Steingal=
len, Steinschmatzen defendunt columbas contra
accipitres, quos terrent, naturali potentia in tan=
tum ut uisum uocemq; eorum fugiant, oua pa=
riunt minij modo rubra.

Tyrannus τύρανν & auium omnium minu=
tissima, paulo locusta maior, cristam gerit ruti=
lam color corporis ex citrino rubescit super=
ne, inferne coësius est ὄρνεον ἔυχασι καὶ ἔυ=
ρυθμον, ein Goldhenlin.

Trochilus τρώχιλος ὀκτὲ τρώγλας καὶ
λόχμας, auis parua cinerea Zaumkōning,
schnee=

schneekönig. Vocatur & πρροβύς, id est, sc= nator & βασιλεύς, id est, Regulus.

Tryngas τρύγας Wasserhenne nigra to= ta, χιζόπας, candido uertice ad rostrum usque demisso, pedibus altis & nigris, caudam conti= nuomouet, & loca incolit aquosa.

Turdus κίχλη Turdorum tria genera ἰξίβος & ἰξιφάγος uisciuorus, magnitudine pica, uisco & resina uescitur, Krammetuogel, Zimmer.

τρίχας, id est, Pilaris turdus, amplitudine merula uocem edit acutam cum obscura qua= dam fuscidine uarius & maculosus, Sangdruschel.

ἰλιάς iliacus turdus, minor pilari turdo ci= nereus ad fuscidinem uergens, sed minus uari= us, weindruschel, weingartvogel.

Velia ἐλέα auis parua, colore pulchro, infer= ne croceo, ualens uoce, aestate umbrosa, hyeme aprica loca petit Zigelhemffling. Velia cine= rea Heidenhemffling.

Vireo χλωγιών, widwol. Tyrolt, Byrolt, luteus totus magnitudine turturis, procedit cir= ca solstitium aestiuum, exoriente arcturo disce= dit & tota non conspicitur hyeme. Aristoteles inquit

inquit de eo quod sit μαθηρ ἀγαθός καὶ Βιο-
μηχανός.

Vrpa ἔποψ witthopff. Cristam gerit pli-
catilem, quam contrahit erigitq; secundum ca-
pitis longitudinem, nidum ex humanis fingit
stercoribus, figuram aestate mutat & hyeme.

Vrinatrix κολυμβρίς & κολυμβίς mini-
ma mergorum & reliquarum ex aquis uictum
petentium, ἕως αἰσόμελαινα tota, præterquam
in uentre, ubi albet mergens sese & conspectos
piscis prosequens diu sub aquis huc illuc fer-
tur, priusquam reuertitur unde & nomen inue-
nit, germanice Schwartzteucherlin & wasser-
amsel.

Vultur γύψ Geyer, Aristoteles duo genera
recenset unum albicans minus ex quo genere
sunt qui uocantur Fischgeyer.

Alterum Maius & αἰσόμελαινα ut ha-
sengeyr & osgeyer sagacissime hi odorantur,
& biduo, triduo ante circumuolitant loca, in
quibus cadauera futura sunt.

PISCI=

PISCES GRANDIO-
RES NATANTES IN FLUVIIS
GERMANIAE, ET NO-
BIS NOTI.

Salmo & Efox unius piscis
Nomina sunt, quem Rhenani & Galli adpel-
lant ein Salmen / Saxonicae gentes ein Lachs.
Et nomen Salmonis ueteris linguae gallicae pro-
prium fuisse existimo. Grandis piscis est, & re-
cens carnem habet rubescentem, uelut roseo co-
lore. Ideo Ausonius uenustissime dixit :

Nec te puniceo rutilantem uiscere Salmo .
Transferim, late cuius uaga uerbera caudæ.
Gurgite de medio summas referuntur in un-
das.

Quod eò fortasse dicit, quia Salmonis præci-
pua est agilitas in saltando .

Amia wels / non multum dissimilis Thynnus
& Orcyno .

Mario Hausen / porco marino similis, Danu-
bii proprius, ut & Plinius narrat . Fortassis
Graecis ἀνίαυα.

Silu.

Silurus Sturio Stür/ ut Iovius existimat, cui
 adsentior, etiamsi alijs quibusdam aliter vide-
 tur. Idem piscis γλαυῖς ἢ σείλουρος dici-
 tur, quod est à σείω ἢ οὐρα, id est, à mouenda
 cauda, Quia uerum est, Sturiones magna ui cau-
 dis impellere moles non paruas, ἔτ' sepe ligna
 impetu caudæ quasi dissecare.

PISCES MEDIOCRI MAGNI-
 TVDINE, NOBIS NO-
 TI.

ANGVILLA ἢ γχελυς Ael. ab αγγεω
 ἢ ἰλυς, quod est aqua limosa uel coeno-
 sa. Nam in tali aqua ἔτ' strangulan-
 tur ἔτ' capiuntur anguillæ. Albertus inquit in
 Danubio non esse anguillas.

Congrus γόγγρος Meer uel, ἔτ' γούλλος.
 Murena ei caudam præcidit.

Lucius Hecht. Etsi autem aliqui disputant
 discrimen esse inter nostrum Lucium ἢ Lu-
 pum, tamen descriptio ostendit cognationem
 esse. Sit igitur Lupus ἢ λάβραξ ein Hecht.

Atheneus inquit, λαβράκις ἔχουσι γλωσσάμ
 ὁσώδην καὶ εἰσι σαρκοφαγοὶ εὐχύλοὶ καὶ οὐ
 πολύ-

πολυτρόφοι. Habet enim & noster Lucius
ossa in lingua.

Aurata χρυσώφρος Forellen. Atheneus
inquit omnium piscium suauissimos esse gustui,
καὶ τροφιμωτάτους. Est autem nomen For-
ellen à latina adpellatione uariolus. Et aliqui
adpellatione moti, lupū uarium nominant For-
ellen.

Cyprinus, Carpio ein Karp.

Coracinus κορακίν & ein Rab, squamosus
& latus.

Percæ πέρκααι Parsen toto corpore squamo-
se, & interspersas candori rubras maculas ha-
bentes, & in dorso spinosos aculeos.

Melanuri μελανούροι Kulparsen, nigris ma-
culis distincti à Percis, & ut Atheneus inquit,
habent caudam multis nigris lineis distinctam.
ἔιχουλοι sunt & antecellunt Percis. Aiunt au-
tem Melanuros ductores esse Percarum, Vnde
proverbium est, quod extat apud Atheneum, ἔ-
πετα μελάνουρω, Comitatur Perca Me-
lanurum. Significat fortassis familiaritatem ta-
lem, in qua minor ductor est maioris.

Murenas, etsi Albertus distinguit species, &
alias grandes ac marinas nominat, alias paruas
nostra

nostrates, die Lampreten, tamen nos secuti iudicia cruditorum nō interpretamur Lampreten, Sed Murene nomen marinis illis relinquimus, quæ corpora habent anguillarum similia, sed grandiora, & nigris & luteis maculis conspersa, & cum delphinis pugnant, & ex genere sunt eorum piscium, qui asperis & acutis dentibus armati sunt, & sunt carniuori.

Est autem alius piscis Lampreta lubricus, colore cœruleo, subnigro, septem paruis fistulis mirabili ordine distinctis acceptam aquam remittens, cuius nomen est ἀσειρία, latine Mustela stellaris. Et γαλεός Mustela nomen est generis, quod plures species continet.

λεῖος γαλεός, leuis Mustela, Neunaugen.

γαλεός ποικιλός Beisger.

Mullus Barben, græce τριγλή, quia ter in anno parit, ut Atheneus inquit Aristotelem dicere, τὴν τριγλήν τρεῖς τίκτει τὸ ἔτος.

Alij alias Etymologias tradunt. Etiam nomen μύλλος Græcis notum fuit.

Orphus ὄρφεος Orfen, & apud nos ut existimo, Zwürfling.

Alosa Iesen Τηῖος α, Romanis Laccia, habet lucentes squamas argenteo fulgore, est ex eo

sum numero, qui apud nos assati gratiores sunt
Claudianus: Stridentesq; focus opsonia plebis
alofas.

Erythrini ex miluorum genere Rotfeder,
Plögen, rubris pinnis, mit schönen roten Feder-
lin.

Prasem, nunc uocant prasimum, sed uetus ne-
scio.

Alburni λεύκοι: Weisfisch, Hesling, Squa-
mis argenteis. Fortassis ad hanc speciem Sargi
pertinent, quorum uetus nomen adhuc Romæ
in usu est.

Lacertus σάυρος Olrupen, non habet Squa-
mas. Querendum, an sit σκόμβος, qui etiam
lacertus est sulphureo colore, exilis et longus.

Gobio κώβιος Coben, Quappen, sed queren-
dum, an Coben differant à Quappen.

Salpa σάλπη Stockfisch.

Ξιφίος Gladius Suertfisch, in Dania notissi-
mus piscis longum rostrum habens, simile ro-
stro Ciconiæ, seu gladiolo, Cætera non mul-
tum dissimilis Lucio. Et uidentur eiusdem pi-
scis aut cognati nomina esse βέλων, βέλωνος,
βουών, Latimis Acus.

Passer Plateiffen, sine dubio græce ψάρα,

ex planorum genere. Sed nomen ἰκτία generalē
 est ad Rhombum, Passerem & Soleam seu
 Lingulacam. Ac inter hos excellit Rhombus,
 piscis latus, & tamen rotundior ovali figura.

Solea Schollen, γίνη, ex planorum genere.

Ratia ῥάτις Rochen, ex planorum genere.
 Scabrum habet tegumentum, quo ad poliendum
 ebur artifices utuntur, Cognata pastinacæ.

Halec Hering, μαινίς & σμαρίς, Hering
 vñd Bücking, quia Bücking est halec torrefa-
 cta. Et fortassis nomen Bücking, est à græco
 βόακις.

φάγρος Aeschen, Nam & inter eos nume-
 rantur, qui similes sunt Labraci.

σκάς & Romæ Saphyrum uocant, à colore
 cœruleo, mixtis aureis maculis, pulcher piscis,
 & notus in Gallia.

σκόπι & Sleihen, sine squamis.

κίθαρος à grandi capite Romanis Capo no-
 minatur. Mullo cognatus est, quem colore &
 figura refert. Et habet sub mento longas &
 rubentes pennas, barbam imitantes.

Tinca Stinks, sunt uirides. Au sonius:

Quis noti & uirides uulgi solacia Tin cas.

Norit,

Portasis *Φυκίδες*.

Cancer Krebs. Græcæ appellationes can-
crorum plures sunt, quæ diuersas figuras signi-
ficant. καρκινος, καραβος, ἀσκακοί, & alia.
Item *αγκίδες* Locustæ.

Nequaquam enim dubium est, cancrorum spe-
ciem esse græco nomine ἀγκίδα, latine locu-
stas ut & ex Suetonio manifestum est. Et in
Hispania adhuc nomen logusta de cancris in u-
su est. Et cum Aristoteles ait locustas certare
cum serpentibus, ac præhendere chelis tanquam
forcipe colla serpentum, locustas intelligit can-
cros.

Minimi.

Turdi κίχλαί Smerlin.

Βδέλλαί Elritzen/Pfellen, quod nomen græ-
co ad sine Tubingæ usitatum est.

Merula κοτύφος Cressen.

Aselli ὄνισκοί. Maiores aselli græce Βαγ-
χοί zanten. Minores Callariæ sengelin.

APPEL=

APPELLATIONES

PARTIVM IN PLANI-
TIS.

PLanta φυτὸν Gewechs:
Plantarum species.

Arbor δένδρον, est quod à radice, caudice simplici, ramosum nodosum & furculosum as-
surgit baum.

Frutex θάμνος stauden quod à radice caudi-
ce multiplici ramosumq; se attollit, θάμνισκος
staudlein.

Suffrutex φρύγανον herba est uel arborea
scens uel fruticescens pluribus lignosisq; surcu-
lis ex radice uel simplice caudice prodeuntibus,
minutis folijs cætera herbae similis.

Herba ὄα, βοτάνη, Kraut quod siue cau-
dice a radice foliatum prouenit, semenq; caule
fert. ὄαριον, βοτάνιον diminutiua.

Plantarum partes.

Plantarum partes ut animantium, alie sunt
ὁμοιμεγῆς, id est similiares, alie ἄνομοιόμεγῆς
id est dissimiliares.

Similiares distinguuntur in siccas & liqui-
das, sicca sunt hæ. G 3 Nerui

Nerui ἴνες Adern in Beymen vnd Kru-
tern, oblongi sunt continui, fissiles, insotiables
infœcundi.

Venæ φλέβες coetera neruis similes sunt sed
maiores crassioresq; & ramos, & humorem ha-
bent.

Caro σὰςξ̄ diuidi omnibus dimensionibus po-
test ut terra quæq; terra constat estq; inter ner-
uos & uenas media.

Liquidas partes Theophrastus ὕγῶν uocat.
Species earum sunt ὀποὶ χυλοὶ & δάκρυα.

ὀποὶ sunt liquores crassi & lenti, qui uel ex
incisa radice, uel caulo secto, terebrato aut ca-
strato effluunt sponte.

Liquor qui ex radice, emanat ὀπος ῥιζίας,
alter ὀπος καυλιάς dicitur, der Safft / der
von sich selber heraus dringet.

Χυλοὶ succi sunt qui colliguntur ex plantis
totis, aut earum partibus concisis, tuisis, & tor-
culari, manu, uel aliter expressis, aqua interdum
uino, alioque liquore asperso, ausgedructe safft,
horum alij sunt οἶνωδεις uinei, alij μελιτώ-
δεις mellei, alij ἐλαιώδεις oleaginei, alij δρι-
μῆς acres, alij πικροὶ amari, alij ὀξῆς acidi,
alij ὑδαρῆς aquei.

δ'ἀκρυα, lachrymæ humores sunt qui ex plantis nec incisus nec contusis compressissue, sua sponte, exudant ac destillant, uel solis calore educti uel copia expressi uel ab ipsis arboribus aliqua occasione dehiscensibus expulsi, sunt que uel ὑδ'ἀκρῆς id est, aquæ quæ in κόμμι, id est, gummi concresecunt, uel τριτῶδες, id est, piceæ quæ in ἔκτινυρ, id est, resinam cocunt hartz, at resinarum differentiæ multæ.

Dissimilariū partium: aliæ longo perdurant tempore cum ipsis arboribus, uocanturq; χρόνια, aliæ ἐπέτειαι annuatim renascuntur, defluunt ac percunt in aliquibus plantis omnes, in quibusdam uero quædam etiam permanent & perennes sunt.

ἐπέτειαι sunt folia, pediculi, flores, fructus semina.

Folia φύλλα φυλλάγια, Bletter constant humore & carne.

Folia uitium οἶναρα Rebenbletter, pampini, latine, item βλασηματα.

Folia ficuum θεία Feigenbletter undetriumphus à θεία & ἀμβεύς.

Folia aut integra sunt aut incisa uel in extremis oris quæ crenata uel in ambitu quæ ser

rata à similitudine dentium serræ dicuntur, sunt
et alia laciniata alia fimbriata.

Pediculi, petioli, μίχοι, quibus ex ramulis fo-
lia fructus aut flores dependet stilchyn an blet-
tern, früchten vnd blüten.

Flores ἀνθη et ἀνθηματᾶ, germani distin-
guunt.

Flores arborum et herbarum peculiaribus
nominibus illos blüt, hos blumen nuncupant.

Iulus ἴδλος, flos auellanae compactili callo
racematim cohærens uelut prælongus uermis,
Haselstauden blüt.

κύτταρος grecis duo significat uel quod ob-
longa et rotunda specie tumidum, ex picearum
et roborum ramis dependet, latine pannicula,
uel quod ex ramis nucum, roborum, picearum,
squamatim compactili callo prominet, latine Nu-
camentum, Zwelfsch nüs blüt.

Iuba uel pannicula lanosa densa et caudæ
modo propendens coma, in milio panico arundi-
ne, ἀνθήλη.

Coma κόμη quidquid crinium modo sum-
ma ramorum uel colliculorum exornat.

Umbella, Muscarium ἐκιάδιον der Dolder,
flores sunt in summo colliculo confertim in or-
bem

bem dispositi suisq; innixi pediculis.

Corymbus κορύμβος, κορυμβία, κορύμβιοι, proprie significat hæderarum uuas, quas acini uelut in orbem conglobati rotunda specie conformant, transfertur deinde ad flores & fructus aliarum plantarum, hæderarum uuis figuras similes.

Calyx folliculus est quo flos primum, mox semine foetus continetur & clauditur.

Stamina filamenta ex imo floris sinu prodeuntia quæ florem sustinent.

Apices sunt staminum extrema, seu proprie, flores, in rosis enim lilijs uiolis & alijs quibusdam florem proprie uocamus medium illud croceum, quod staminibus insidet.

Musculus ἀνθος βρωῶδες uillosa flosculorum congeries ut in ligustro.

Verticillum ἀνοδύλιοι, florum aut etiam foliorum ambitus circumatus, qui colliculos uel ramulos herbarum coronat.

Pappus πᾶπτος decidua lanugo, in quam flores conuersi delabuntur ac dissipantur.

Vngues ὄνυχες in rosis & foliatis floribus imæ foliorum partes, quibus in capite suo coherent. Dioscorides δὲ δὲ χυλίξαι τὰ

ἄπαλά ἀπολαλίσαντες τὸν ὄνυχον καλῶ
μενον, ὅπερ ὄσι τὸ λευκὸν τὸ ἐν τῷ φύλλῳ.

Fructus κάρποι Frucht, differunt κάρπος,
ᾠέρμα, ᾠερικάρπιον, ἔσ ᾠυρήν.

Fructus κάρπος uel generatim significat to-
tum quod pulpa nucleo ἔσ semine constat, uel
speciatim ἔσ proprie in arborum fructibus, in-
timum illud nucleo inclusum, quod cum matu-
ruit, terræ insitum plantulam arbori suæ simi-
lem gignere ac procreare potest der rechte
kern, in der Bcwm fruchten.

Semen ᾠέρμα in herbis est quod in fructi-
bus arborum ἔσ fructicum κάρπος samen.

Φυτεῦτῆγια semina ad sationem electa, ἔσ de
stinata Samen zur sat.

Fructum alij uocantur ὀπῶσαι latine poma
Obst, ut mala pyra pruna damascena, quæ κάρ-
πὸν pulpa tota molli ἔσ ad esum idonea exte-
rius circumdatum habent seu quæ foris habent
quod edendo est, intus durum includunt, Alij
ἄκροδύρα latine Nuces, Nuss, ut iuglandes a-
uellanæ castanæ quæ duro foris teguntur pu-
tamine intus habent quod esui est.

Nucleus πυρήν est uel operculum quod fru-
ctum continet munit ἔσ tegit uel totum cum
fru-

fructu inuolucrum, estq; in pomis δερματικόν
ut in malis putamen coriaceum interius fru-
ctum contegens, In acrodrijs. ξυλῶδες ut in au-
uellanis, glandibus, putamen ligneum nusscha-
len.

Præcoces fructus πρόωγοι ἢ πρόδρομοι
κάσποι frueittige frucht .

Fructus fugaces ὥραιοι κάσποι qui non fe-
runt ætatem, nec ad reponendum sunt idonei,
ὥραυ enim græci tempus uocarunt in cuius me-
dio κῶρυ id est Syrius oritur, quo tempore fu-
gacium fructuum alij declinant, alij in uigore
consistunt alij ad uigorem accedunt.

Fructus ἐπίτειοι qui durant ad annum se-
quentem.

περικάρπιον, pulpa uocatur exterior in o-
mnibus fructibus pomis & acrodrijs, estq; in a-
lijs mollis & ἐδῶδιμος ut malis pyris cera-
sis, armeniacis prunis, In alijs dura & uelut li-
gnea ut auellanis, glandibus, ideo alia est πέ-
πανσις τῶ κάσπῳ, alia περικαρπίδ. Matura-
tur fructus cum eam assequitur perfectionem ut
procreare simile possit, περικάρπιον matura-
tur cum ex permixtione optima materiæ ter-
restis & aquæ à calore subactæ & extenuatæ
acqui-

acquirat temperatam substantiam conuenien-
tem corporibus nostris & idoneam nutritioni
& confert, ut Theophrastus inquit ἡ μὲν πεί-
σις τοῦ περικαρπίου, πρὸς τὰς ἡμετέρας τρο-
φάς, ἡ δὲ τοῦ καρποῦ πρὸς γέννησιν καὶ
διαμονὴν τῶν δένδρων.

Acini ῥάγες uuarum fructus Zwimberen.

Grana semina proprie leguminum & sege-
tum & quorundā etiam sed minorum fructuū
græce κόκκοι, Körner.

Legūna ὡσπερὶα uel χέδροπα genuß, quo-
rum semina siliquis includuntur ut pisa orobi,
fabæ lentes uel etiam uasculis ut sesamum.

Fruges σίτηρα, δημητρια σπερματα getrei
dich, quarum semina continentur spica & mu-
niuntur aristis ut hordeum triticum, olyra.

Baccæ fructus rotundi parui duriusculi nullo
foris ligneo & duro operculo inclusi, ut iunipe-
ri lauri myrti corni, græci non discernunt à gra-
nis generali uocabulo, sed singulis propria tri-
buunt ἀγκυθίδας baccas iuniperi Zwacholter
beeren, ἀφνίδας baccas lauri Lorber beeren.

μύρτα Heydelbeeren, nominant.

Pillulæ σφαίρια fructus rotundi grandiores
putamini inclusi ligneo ut galbuli seu fructus
cupressi Corym-

Corymbus κόρυμβος κορυμβίον, κορυμβία
uua hœderæ ex acinis dense confertimq; circa
scapum in sphaera figuram conglobatis.

Lanugo innascens fructibus ἐπίφυσις λα-
χνώδης hæc in castaneis, cotoneis, persicis cer-
nitur.

Χρόνια seu perennes partes perdurant
cum plantis: Suntq; earum alie Integrales, α-
lie integralium partes.

Integrales sunt radices, Cauli, Rami, surculi.

Radices ῥίζα wurtzeln, quibus alimentum
attrahunt plantæ & terræ cohærent.

Nuclei uel spica γέλγεις, γέλγιθες, ἄ-
γλιθες, agli dia grana, bulbi, ex quibus allij ca-
put compactum est, die zeen am Knoblauch.

Bulbi, βόλβοι rotundæ radices siue ex pluri-
bus capitulis coagmententur, uno omnes folli-
culo ambiente, siue distinguantur.

Fibræ uel capillamenta tenuissima & extre-
mæ radicum particule, extenuata capillorum
instar zesperlein ίνες & τριχες unde radices ί-
νώδεις & τριχώδεις.

Cirri fibræ sunt crispata & intoræ.

Caules κᾶλοι supra terram simplices assur-
gunt, in easq; alimentum defertur. in arboribus

σελας

σέλεχ^η, latine stipites & caudices, germanice
stēme uocātur, caudis uocabulū herbis inhœsit.

ῥεμνὸν truncus arborum nodosus habens
multas ἐκφύσεις.

Scapus uel Thyrsus caulis styli modo in al-
tum erectus, ein gerader Stengel, scapus dici-
tur ducta similitudine à scapis columnaribus.

Thyrsus quod in uirgulæ uel teli rectitudinem
assurgat πῖόςθος.

Striæ ἐξοχαὶ sunt in caule recte eminentes
& oblongæ lineæ secundum caulium exporre-
ctæ rectitudinem, uelut plicæ, falden, striatus
caulis gefaldener Stengel, strigiles caua ca-
naliculiq; intra plicas.

Rami ἀκρόμοι qui caudice uelut fisso in o-
mnes partes multiplices sparguntur die Esthe.

Termites rami cum fructibus auulsi.

Frondes rami cum folijs uel floribus decer-
pi.

Surculi κλάδοι κλάδοισκοι qui ex ramis
simplices atq; indiuidui oriuntur, quale præser-
tim amotium germen apparet zweige schöf-
se.

Ramulherbarum κλώνες, κλώνια, κλω-
νάκια, κωνία colliculi.

ῥεσι

περιβρακίδες ramuli palmarum.

θαλίαι rami Olearum.

κράδα rami ficuum, εϊσιώνη ramus oleaginus qui gestabatur à petituris pacem uel inducias.

Soboles annuum germen θάλος βλάσος, iargewechs, iarschöblein.

Minutissima furculorum particula instar capillorum tenues κάρφοι festucæ.

Cymæ κῦμα scaporum delicatiores tenerioresq; colliculi qui à prima sectione exeunt.

Stolones παραφυάδες uel παραπόάδες inutiles ex radice trunco uel ramis prodeuntes furculi.

Virgæ ῥάβδοι ῥάβδία, colliculi recti & oblongi ruten quales sunt corylorum.

Nodi ὄζοι Esthe articuli ramorum cum trunco uel inter se Theoprastus ὡς δ' ὄζοι ἐν τοῖς ἄλλοις οὕτω ὡ ὀφθαλμοῖς ἐν ἀμπελῶ, ἢ ἐν καλάμῳ γονύ.

Geniculum γονυ der knod an eim halm / oder rhor.

Internodium inter articulos uel genicula medium.

Ala μέγαλαλοι cavi inter caules & ramos anfra

anfractus, ex quibus sinuatim noua proles egreditur.

Oculus primum germinationis argumentum in surculis Knospen.

Spinae, aculei, ἄκανθα, in ramis quibusdam stacheln dornen:

Culmus, ἀνθερίξ, κάλαμος, καύλα, κῶλον, unde σίτηρα. μοκόκωλα, caulis frugum der halm.

Spica, spicum & spicus σάχος aehr, korn aehr.

Mutica spica quasi mutila σάχος κόλοσος aehr one spitz. Granum körnlein κοκκός.

Gluma grani theca seu folliculus quod deglubatur dicta, heutlein, hulsen.

Arista ἄθρα apex spicae quæ ut acus tenuis eminet è gluma, uel folliculo das spitzlein an der aehr.

Frit quod in summa spica & iam matura minus est grano.

Vruncum quod in ima spica ad summum straminis culmum grano minus est.

Paleæ ἄχυρα gramina resecta cum spica.

Acus σκύβαλον Sprew.

Meta θωσμοὶ manipuli in quos colliguntur de messe segetes, garben. Iste

Integraliū partes sunt Matrix, lignū, cortex.

Matrix μήτρα quam καρχιδία alij, alij μήτρα
λορ uocant in medio ligni residet, & tertium
à cortice continetur uelut in ossibus medulla,
Marck, constat carne & humore, cognata huic
ἐν περιώνη.

Lignum ξυλόρ neruo constat & humore in
terdum & carne.

Cortex φλοιός est pars ultima, à subiecto
corpore separabilis, uelut Crusta quaedam ad te
gendum data, constat neruo humore & carne.
Rinde, quod uelut ambiens membrana cin
git, tunica dicitur, χίτιον.

Liber cortex interior qui ligno propius &
pertinacius inhaeret, tafer.

Thallia ceparum tunica, die heutlein vmb
die zwibeln.

Folliculi φύσκια qui granum uel semen con
tinent inuolutum.

Siliquæ λόβοι quæ uel semina herbarum uel
grana leguminum includunt, schötlein.

Valuuli κιβώρια & κιβώρια, uel generaliter
κελυφάι aut κελύφη aut λέμματα qui
fabarum & leguminum coeterorum grana im
mediate continent.

H Vascu=

Vascula ἀγγεία quæ sesami & papaveris
semina continent.

Membranæ ὑμενές involucra tenuia grano-
rum seminum & fructuum membrans similia, in
frugibus granulis proprie ἔλυτσα latine glu-
mæ uocantur.

Putamina κέλυφαί uel κελύφαί & λέπη,
Cuticulæ quæ περιβάσπιον tegunt uestiunt &
muniunt schalen.

Aculeatus Cortex λέπος ἐχίνοειδές, ut ca-
stanearum.

Vagina involucrum quo condiuntur ariste
priusquam prodeunt.

APPELLATIONES

PARTIVM VITIS.

Vitis Vinifera ἄμπελ & ὄνοφο-
ς & weinstock.

Labrusca ἄμπελ & ἀγρία wilder wein-
stock.

ὄνάνθη flos labruscæ cuius fructus non ma-
turefcit.

Sarmenta φρύγανα prelongæ uitium uirgulæ

in quas uitis luxurians spargitur holz.

Palmites κλήματα in uite uocantur qui in arboribus surculi, quotannis emergunt ex stirpe & in gemmas abeunt, quæ deinde in modum palmarum humanarum uirgulas quasi digitos exprorunt, κλήμαδια uiticuli κλήματίδες.

Palmes pampinarius qui ex duro prouenit & primo anno plerumq; frondem sine fructu affert.

Palmes fructuarius, ex anniculo palmite pro creatur fructuq; protinus induitur.

Annui palmites τὰ ἕνα κλήματα ἢ βλασκηματα ihar gewechs.

Nouelli palmites νέα ἢ νεάνισκα κλήματα latine malleoli, rebenchölein μοχεύματα.

Flagellum uitis maior.

Palma maior uitis ex qua uua nascitur.

Capreoli, clauicula, ἔλικες colliculi sunt, qui bus quasi manibus proreptans uitis adminicula apprehendit, hederæ ramuli quibus se fulcris implicat τὰ ἄρτια uocantur.

Pampini folia uitium οἶναρα, βλασοί & βλασκηματα rebenbletter inde βλασολογῆν.

Propagines uetule uites suppressæ per inflexos arcus ut ex una plures emergant παραφυάδες.

Gemma ὀφθαλμοῖ in ipsis uelut sarmento-
rum articulis relictæ uiam orientem ostendunt
die augen.

Lachrymæ δάκρυα ex gemmis guttæ extile-
lantes threnen .

Vua σαφυλαί Trauben, Βότρυες & uuas
& scapos seu racemos significant .

Racemus uel Scapus acinos uuarum susti-
nens Βότρυς uel τὸ Σῆχιορ der trauben sten-
gel apud Theophrastum, quod mendosum esse
certum est & legendum pro Σῆχίω Βότρυ-
χορ ut ex Galeno constat.

Acini ῥάγες Weinbeeren.

Nuclei acinorum uel Vinacei γίγαστα die
kern in beeren, ut κεχράμιδες in ficibus.

Folliculi acinorum σέμφυλα weinhulsen,
χιτῶνες & σκέπασματα ῥαγῶν id est tu-
nicæ uinaceorum.

Vua albæ Βότρυες λευκοὶ blanke Trau-
ben.

Vua nigra Βότρυες μέλανες, rott Trau-
ben.

Vallum Vinaceum χαράξ τῶν κλήματων
Weinleben.

Solidæ uuarum reliquiæ quæ musto express
supe

super sunt in torculari σέμφυλα & βρύλα
die hulsen sampt den kernen.

Vua acidæ σαφυλαί ὀξύαι. Austera ἀυσκη=
σαι.

Dulces γλυκῆαι, Vinose δινώδεις quæ tem=
peramentum inter reliquas medium habent cū
dulces calore, acidæ & austera frigore exce=

dant, ὄμφακεις uua immatura uulgo agreste
unzeitige weinbeeren, ὄμφάκιον succus eius,
σαφίς uel ἀσαφίς Vua passa Rosynen.

σαφίδεις ἐκγεγαρῆσμέναι uua passa &
uinatis purgata.
Mustum Most γλεῦκος, ἀειγλευκῆς vor=

haltener, vnuorgorhener Most, mustum quod
non deferbuit.

Passum γλύκεις ex uuis sole siccatis in arca,
aut in sarmento torrefactis exprimitur.

πρώτοπορον Mustum, quod sponte ex pen=

dentibus adhuc uuis destillat,
Sapa σείρακιον uel ἔψημα fit musto ad ter=

tiam usque partem decocto duabus consum=

ptis, Defrutum eodem ad dimidiæ, Carœnum ue

ro ad tertiæ partis consumptionem decocto pa=

ratur.

dilutis & maceratis aqua uinaceis post expres-
sionem musti fit, lauer.

ἄδύναμ^ο factitium uinum quod albi mu-
sti duabus partibus una aquae affusa decoctaq;
ad aquae consumptionem conficitur.

ἑμφακίτης uulgo agresta.

Vinum Melitites οἶν^ο μελιτίτης, ex au-
stero musto cum melle decocti paratur, weins
medt.

οἶνόμελι ex austero Vino cum melle deco-
cto fit Mulsum, medt aus most.

Aqua Mulsa μελίκερατον aqua pluuia est
uel fontana melle permixta, quae cum uel inso-
lata uel decocta reponitur ὕδρομελι uocatur
Medt.

οἶν^ο uinum Natium wein.

οἶν^ο λευκός album uinum blannerwein.

οἶν^ο μέλας cui saturata rubedo uel ad
nigredinem etiam uergens rotter wein.

οἶν^ο κίρρος Vinum giluum gelblicher
wein.

οἶν^ο ἐρυθρός rubrum Vinum lichtroter
wein.

APPEL =

APPELLATIONES

FRUGVM LEGVMINVM HO-
LERVM ET FRVCTVVM
VSITATORVM.

FRumentum σίτος fruges σί-
της & getreidich.

Triticum τριτος weizen. Panes Triticeæ
ἄρτοι τριτινοι Weizenbrodt. Galenus panes,
qui fiebant ex tritico distinguit bonitate, can-
dore, & præstantia triticeæ farinae.

Siligineus σιλιγίτης ex optimo fiebat triti-
co perpurgato à furfuribus crimno & polline,
secretisq; & excusso tenuissimo cribro. Est
autem filigo nomen latinum, & delicias tritici
significat ac tenerrimam partem.

Similaceus σιμιδάλιτης ex crassiore con-
ficietur farina, cui fursures quidem detracti
erant sed crimna adhuc inerant, qualis fere a-
pud nos fit candidior panis Weisbrodt. σιμι-
δάλις latine simila & similago.

ἄντοπος ex omnibus triticeæ farinae par-
tibus, non detractis aut separatis furfuribus pa-
rabatur, dicitur ἄντοπος aut ἄντοπιτης,

H 4 quasi

quasi ὄλος αὐτὸς ὀπυρός quod tota tritici farina, a qua nil detractum erat constabat. Vocabatur ἔ συγκόμισος quod tota farina à fursuribus non expurgata assumebatur.

Furfurcus ὁ πίτυς ἄς ex fursuribus à meliore ἔ delicatiore farina secretis ἔ aqua emollitis ac subactis excoquebatur kleienbrodt.

Panis fermentatus ἄς τὸς ζυμῆς uel voxὸν cui fermentum miscetur gesewert brodt. Est enim ζυμῆ fermentum sauerteig.

Panis non fermentatus ἄς τὸς ἄζυμος unge-sewert brodt, ut placentæ sunt quarum, quædam à græcis πέμματᾶ uocantur. Est ἔ speciæ nomen πέμμα ac significat mazas, ad cornuum similitudinem conformatas, quæ hodie Merten horner uocantur, olim. Apollini sacra fuerunt.

Melicerides μελικηρίδες honigkuchen, Pfefferkuchen.

Differunt panes ἔ locis in quibus assantur.

Furnarij seu testuacei κλιβαρίτου in furnis mediocriter calidis more horum temporum assabantur, ἔ erant hi omnium optimi ἔ coctu facillimi.

ἔ πνίτου in minori furno coquebantur.

ἔ γη

Ἐγκυβύφια cineribus tecti inter carbones p̄m
sebantur sic dicebantur ὡς ἀπό τῶ κατὰ τὴν
τέφρα μ̄ ἔγκυβέντα εἰς ὡπ̄α θα appellatio hæc
non raro in sacris literis repetita est, quia in sa
crificijs hoc modo cocti panes proponebantur,
aschenbrodt.

Vulgo uocati panes Martij Ἐγκυβύφια dici
possunt qui infra supraq; carbonibus tecti le
uiter uelut indurantur.

Ἐχαρίττα in craticula assabantur aut foci pa
uimento.

Differunt & forma Βάγχιλοι figura
Rhombi wecken.

κόλλικες plocamorum instar plexi panes
& rotundi geflochtene kolettschen.

κόλλαβοι panes quadrangula figura ad simi
litudinem plexus plocamoru conformatiz̄ pff.

Spiræ crustula αειρα prezeln σέφανου &
σέφη panes coronæ modo rotundi atq; in medio
perforati Ringe.

Ἄπ̄ρα γος superior Crusta panis ober krust
oder Rinde. Ἐψθιά inferior Crusta. ψαθύγια
& θρύμματα brosem, grumen im brodt.

Sunt autem tritici species Siligo. Robus, σι
τένιορ id est, trimestre triticum & dicitur tri

ticum quasi tritum ex spicis, Virens triticum
χιδρία.

Halica Natiua χόνδρος tritici genus est, erant qui eandem cum farre ueterum esse putant.

Halica facticia, triticea ptisana est weizen-grauppen.

Amylum ἄμυλον ex eo appellatum quod sine mola fit krafftmeel, ex tritico paratur trimestri quod σιτάκιον dicitur.

Hordeum κρίθη gersten, est quoddam ἕξασορχον seu cantherinum sechs schichtig gersten, quoddam δίσορχον seu galatium zwei schichtig, ἄστοι κρίθινοι pares hordeacei gerstenbrodt.

οἱ πλακῆντες placenta, differentia harum plurima ueteribus fuerunt, plures nobis sunt.

οἱ ταγάνιται ἢ ταγήνιται Taganite à patella et sartagine denominati Pfanckuchen, inde ὡς ταγκνισά quæ frixa uocantur latine.

σπῆσαι ἢ σπῆσαι tortiles uel strijs ac canaliculis plicatae Spritzkuchen.

αἱ κρηπίδες Kreplein, condiuntur uarie e legmatis.

ἔγχυτοι streublein sunt pulricula liquida

quida infurio sotransfusa in sartagine feruen-
ti plenam butyro, in quo crispantur.

οι ὀβελιά: Spiskuchen, ὅτι ἐν ὀβελισκοῖς
ὀπῆται quia uelut carnes ueru circumacta
assantur.

οι ὀσγάκιται eyerkese coquuntur in testis.

ἴτσια ex melle & farina placentula, hyp-
pen. Liba ab his non multum differunt.

ῥήματα Rhyemata quae liquida pulticula
ferreis laminibus affusa igneque indurata fiunt
eisenkuchen.

αμύλοκοι ablat ex farina triticea & lacte
parantur. Lagana plintzen. τυρολάγωνα ca-
seo admixto fiunt.

βλακτινοί Fladen ut constat ex athenaeo &
nostrum inde nomen factum puto.

Libi circe Kuchen mit Kese besprenget.

Coctura multum differunt placentae frigun-
tur enim aliae φρυκτοί, aliae coquuntur ἐφτοι,
aliae assantur ὀπῆτοι, aliae uelut ustulantur in
craticula ἐπανθγάκιτοι πλακδντες.

PTisana ἀπὸ τῶ πῖσσειρ abexcutiendo.
ex tuso enim non molito paratur hordeo,
quod tundendo deglubitur & suo nuda-
tur cortice. Vulgo hordeum mundatum i ger-
sten

stengrauppen, hodie eodem ferè modo coquitur
ptisana ut olim, nisi quod rarius acetum affun-
ditur.

Polenta ἄλφιτον ex recenti hordeo medio-
criter frixio fit, non multum differt à germano-
rum maltz.

Olyra ὄλυρα Korn, Rocken, Arinca olym,
unde germanicum nomen factum, crassior far-
re. ἄστοι ὄλυρινοι, panes olyracei Rockenbrodt.

Ξεόπυρον olyra præstat mediam inter ze-
am & triticum habet substantiam quod & no-
men indicat.

Briza Βερίζα quam in Thracia sic nomina-
tam Galenus refert, deterior Zea, Plinio farrago
& secale schwarztzer Rocken.

Typha τύφη tritico similima fœcundior
Olyra & altior, grana maiora & maiore co-
pia profert staudenkorn.

Far adoneum Italiae notum Olyrae non dissi-
mile sed præstantius, non est halica natiua quæ
tritici generibus annumeratur.

Spelta ζέα & ζεία dinckel, spelten, duplex
est, una cui grana in singulis membranis gemi-
na δίκων & nominata, altera cui simplicia
sunt.

Tragos hämelkorn halicæ similitudinẽ gerit.

Auena βρόμ Hauer notum frumentum
quo iumenta pascuntur.

Ireo cerealis uel Erysimum cereale Vulgare
frumentum sarracenicum, quod à triquetra fi-
gura quidam Trigonum appellant Heyden-
korn.

Milium κέγχρ Hirsen, semen gerit in
longis panniculis teres & pendulum.

Milium Indicum, uulgo Turckischer Weizen.

Panicum ἔλυμ μελίνη fenich fuchs
schwanz, semina rubidis continet paniculis den-
se confertimq; aceruata, alias purpurea, alias
ruffa, candida alias & nigra.

Crimnum κρέμων crassior tritici et zea fa-
rina ex qua puls fit Griesß.

Athera ἄθρα ex tenuissime molita zea o-
lim fiebat estq; sorbitio liquidæ pulticulæ simi-
lis, hodie ex auena exquisitissime comminuta pa-
ratur, sauff aus hebern Meel.

Puls πόλι pulticula πόλι άριου brey.
μάζα μάζη hordeacea polenta humido con-
spersa.

Melampyron μελαμπυρός wachtelweizen,
Phalaris Bluthirsen semen gignit candidum
oblon-

oblongum milij magnitudine .

Phoenix nascitur in tectis & fossis spica lo-
lio simile flore puniceo Meusekorn.

Lolium αἰζα. zizanion, in hordeo walch, in
Olyra threspe.

Zythum & Curmi potus ex hordeo, cognata
ti nostræ cereuisiæ .

LEGUMINA.

LEGUMINA A LEGENDO
nomen sortita sunt quod à terra leguntur
non subsecantur græce ὠπείρια, χεί-
δισοπα gemüß.

Oryza ὄρυζα semina non spica sed iuba ut
milium continet, utuntur ea medici ad aluum si-
stendam reiß.

Oryza minor Schuaden, nascitur in locis hu-
midis & aquosis, tenuior milio.

[Sesamum σησαμόρον ex Aegypto affertur,
semen gerit uasculis inclusum ut papauer, mi-
nus aliquanto, lini semine, candidum & pingue.

Faba bonen κύαμοι uel ἀπό τῆς κύαρι-
τιοι εἶναι, uel εἰς τὸ κύαρι δεινοί, fecundita-
tem enim efficere & uenerem ciere creduntur,
quod flatulenta sunt, puls fabacea liquidior ἔ-
στιν, crassior ἔρυγμα, Pista

Pisa πιάσι οἱ Erbsen cognatum fabis genus,
grana rotunda, inclusa siliquæ propemodum
Cylindraceæ profert, præsertim ubi maturuit,
florem album & intus suppurpureum edit.

Cicera ἔγγεινοι Kichern cicer ueteres distin-
xerunt in Arietinum quod album partim, &
partim rubrum fuit, & columbinum seu uene-
reum, illud κείον hoc ὀροβιάιον ab erui simi-
litudine denominarunt, nos coloribus in alba
cicera rubra & nigra distinguimus.

Cicercula οἱ λάθυροι quaternis & inæqua-
libus angulis incise sunt, cætera pisis similes.

Fœnugræcum τῆλις, βδέκεας, αἰγικεας,
κεραΐτις, ἐπίκεας, nomina illi imposta à
figura corniculorum, quibus siliquæ quæ semen
continent respondent.

Phaseli φάσκολοι flores candidos, semina in-
oblongis siliquis fœnu græci figura, candida, for-
ma magnitudine inter fabas & pisa media, se-
runt feseln.

Phasioli φασίολοι, δόλιχοι, λόβοι, λό-
βια, semina Similacis hortensis, renunculis simi-
lia colore uaria sed ex parte rufescentia, wel-
sche bonen.

Eruum ὀροβό Eruen, unum genus candi-
dum

dum, alterum ruffum, utrumq; siliqua Cylindrica
teea continetur.

Eruilia ὄχοι seruntur circa aluearia flore
enim eorum delectantur apes.

Araci ἄρακοι lenti similes ἀπό τῶ ῥεῖσσαι
quod frangere significat & ἀ priuatiuo, ὁ ὕσ-
θαυσοι enim sunt.

Lentes φάκκ Linsen, lentes excorticate λέ-
κισοι. Lenticulae φάκκαι.

OLERA.

RAPA γόγγυλαι & γογγύλιδες, A
rotunda radice figura γόγγυλον enim
idem est quod ἔσογγυλον Rûben, semen
in Siliquis ferunt.

Napi horum duo genera, unum quod ῥανία-
δα uocant greci, rapo & Raphano simile, Al-
terum ῥανιον steckrublein, bordfeldisch rublin
à tumente figura ῥανιάδος nomen factum.

Radix Raphanus, ῥαφανίς, dicitur ἀπό τῶ
ῥᾶ φαίνας tertio enim die a satu profilit, Ret-
tich.

Armoracia uel raphanus syluestris ῥαφανίς
ἔργία nascitur in segetibus Heydenrettich.

Pastia

Pastinaca sativa σαφυλίνος ἡ κηπευτὸς gel
be Mörhen.

Sylvestris σαφυλίνος ἄγχιος wildemörhen
radicem sativa minorem, crassitie digiti, do-
drantalem gignit.

Sifer σίσαρον Satium & erraticum geyer
lein/blingelmörhen/ gritzelmörhen. Tiberius
Caesar hac quotannis ex germania afferri cu-
rauit. Radicem siferis secacul arabes uocant.

Apium σέλινον satium est, eppich, Crispum
apium uulgare petroselinum Petersilien, peter-
lin, latifolium apium grosspeterlin.

Angelica Heiliggeistwurtz / Brustwurtz /
σμύενιον.

Ocimum uulgo basilicum Basilien.

Carum καρύϑον à Caria regione nomen
traxit Karbe / Wiskümmel.

Cuminum κύμινον Kromkummel.

Rumex λαπαθον ἀπὸ τοῦ λαπάθηρι
quod est exinanire decocta enim folia aluum
mollunt ampffer, species Rumicis plures.

ὄξυλάπαθον ab acutis denominatum folijs in
aquis & irriguis locis nascitur spitzer ampffer.

Rumex hortensis λάπαθον κηπευτὸν gu-
ter heinrich gartenampffer.

Rumex sylvestris λάπαθου ἄγριου ἡ-
senampffer.

Acetosa oxalis ἀναξυρίε sauerampffer.

ἰπιολάπαθου roßampffer / wasserampf-
fer

ὄξύς uel τρίφυλλον ὄξύζωσα trifolium
acidum Saurklee. Vulgo panis cuculi & alle-
luia Buchampffer.

Lampfana λαμψάνη, Reinkol ἀπὸ τοῦ λά-
ψα nomen acquisiuit, quod folijs terram lam-
bit.

Blitum βλίτιον meyer, olus insipidum &
fatuum sine acrimonia, unde graeci βλίτιδες fa-
tuos uocant & stolidos.

Malua μάλαχη Pappeln. Malua hortensi
καπευτή μάλαχη Römisch pappeln, Kraussap-
peln à folijs circi natæ rotunditatis & crispa-
tis, sylvestris malua genßpappeln, hasenpappeln.

Attriplex ἀτρίφαξις. ἀπὸ τοῦ ἀδρως ἀν-
ξιμ quod statim in altitudinem excrecit mel-
den, alias χρυσολάχανον quasi aureum olus
sylvestris attriplex müst melden.

Spinachia spinaceum olus σευτλόμαλα-
χον binetsch.

Brassica κράμβη non sic dicta quasi κροβάμβη
κράμβη

ἄρα τῶ ἀμβλῦναι τὰς κορᾶς quod hebetat & obtundit pupillas oculorum, medetur enim caligantibus et cœcutientibus oculis, sed ὀλεῖται κορῶ quia summo cibo sumpta crapulâ discutit & uini noxâ comprimit Kol/kleinkol.

Brassica leuis, λειόφυλλος, latine brassica capitata & fessilis, plinio, etiam lacuturris & tritana, Heubtkraut/Capiskraut.

Brassica Apiana κρέμει σελινοειδῆς à figura foliorum apij, Krauser Kol.

Brassica Marrucina roter Kol.

Brassica marina κρέμει θαλασσία officinarum Soldanella.

Beta τεῦτλον, beta Nigra τεῦτλον μέλαρ rote Rüben, radice eius in rotundas assulas secta, & anetho, ac raphano maiore condita nostri utuntur pro condimento.

Beta alba τεῦτλον λευκόν weiskol & Römischer mangolt.

Portulaca ἀνδράχνη Satiua portzel, Syluestris commutato nomine κηπαία dicitur, wildportzel.

Asparagorum duo genera, altilis seu satiuus spargen, syluestris corruda proprie, ἀσπάρραγος ὁ πετράιος wildspargen, nascitur in collibus inter fruteta.

Plantago ἀγνόγλωσσον Maior breiter weg
breit. Minor spitzerwegbreit, ab agninae lin=
gue similitudine quam ἀγνόγλωσσον minus re=
fert sic appellatur.

Sisymbrium uulgo menta aquatica, balsa=
mint Bachmüntz.

Sisymbrium alterum. σισύμβριον ἕτερον
uel καρδαμίνη. Vulgo Nasturcium aquaticum
Brunkress, puto dictum σισύμβριον ἀπό τοῦ
σείριον ὄμβρον uel οὖρον est enim δισχηλικόν.

Intybus ἔ intybum σείρις. Intybum duplex
satiuum ἔ syluestre. Satiui duo genera Lati=
folium σείρις πλάτυφυλλος Vulgo scariola,
angustifolium σείρις στενόφυλλος. Vulgo En=
diuia garten Endiuien.

Syluestre, Cichorium κικώριον ἢ πίκρις
Dwegwart latine ambubeia.

Chondrilla χονδρύλλα Klein sonnenwirbel,
nomen inde habet quod imis ramulis callum
quem χόνδρον græci uocant ostendit.

Cucurbita κολοκυνθα ἐδώδιμος Kurbes.

Cucumis σίκυς ἡμερος gurcken à curuore.

Pepones πέπωνες pfeben. Melones Melaunē.
μήλωνες, etsi hoc nomen generale est et σίκυς
πέπωνα ἔ μήλοπέπωνα complectitur, σίκυς
πέπων

ἑπέωρ pfeben, κηλοπεπέωρ Melanien.

Lactuca sativa à copia lactis nomen inuenit
θερίδαξ ἤμερος Lattich / Schmalzkrout.

Lactuca syluestris ἢ ἀγρία θερίδαξ Gensdi-
stell.

Gingidium uel χαϊρέφυλλον Creutzkrout
pastinacæ prorsus simile sed foliorum plures mi-
noresq; incisuras habet.

Salvia salbey ἐλελίσφακος παρὰ τῷ ἐλε-
λίρειν εἰς σφάκος quod statim marcescit &
syderatur, ac comminuitur facile in tenuissi-
mum pollinem.

Foeniculum μάραθρον Fenchel.

Maiorana ἀμάρακος, σάμψυρον, Maiorana
παρὰ τὸ σάειν τὴν ψύχην.

Rosmarinum λιθανωτίς σεφαν ωμαλική
Rosmaryn.

Scandix Nadelkrout. Nadel mohren, inde
mater Euripidis σκάνδιμόπολις.

Caucalis καύκαλις raue Bibenell. Daucus
gemeine Bibenell.

Eruca ab erodendo dicta ἔρωμος weiser
sempff.

Sinapi βάπτυ uel σινίπι nomen inde habet
ὅτι σινέται τὸν ὄπασ ἐν τῇ ὀσμῇ officit e-

enim oculis acredine et mordacitate sua pungit
ac uellicat eos semff,

Nasturtium à torquendis naribus denomina-
tur κἀρδ' αμορ græce quasi κἀρδ' αμορ ledit
enim acredine halituum caput quos edit. cum sit
ignea ui præditum garten Kress.

Thlassi alterum uel Sinapi persicum, uulgo
Raphanus maior Merrettich.

Iriio uel ἐρύσιμορ Schutsenff.

Porrum Capitatum πρᾶσορ κεφαλωτόρ
Lauch.

Porrum sectiuum Schmitlauch, γῆθουρ γῆ-
τεορ.

ἄμπελόπρασορ wildlauch, Hundsknoblach.

Cepa κρόμμυορ Zwibeln, dicitur κρόμμυ-
ορ πᾶρά τῶ κοράς μύειρ. Pupillas enim oculo-
rum acri halitu comprimit & conuiere cogit.

Ascalonia Cepa ἄσκαλώνιορ κρόμμυορ
Eschlauch.

Allium Knoblauch, σκόροδορ quasi σκαίωρ
ρόδορ, id est, rudis & improba rosa, offendit
enim nares & cerebrum inimicissimo foetore.

Anguinum allium ὀφιοσκόροδορ Ramfern.
Rampen.

σκόροδοπρασορ wildknoblach, Feld-
knoblach, Fungi

Fungi μύκητες Schwemme horum alij ἐ=
δωδιμοι ut boleti Pültz, Psifferling, alij θανα=
σιμοι uel θανατηφόροι, fligenschwemme sunt
et horum differentie multae.

Tubera ὄσρα radices rotundae sine caule et
folijs, dulces, bulbis annumerantur.

FRUCTVS COMVNES.

A Mygdala et amygdala Mandelkern,
dicuntur ἀμύγδαλα παρὰ τὸ εἶναι τῶ
μετὰ τὸ χλωρόν ὡπερὲ ἀμυχὰς
ἔχειν πόλλας, id est, quod post uiride puta=
men scarificatus plurimus ostendit et uelut in
rimas dehiscit, amygdalae dulces et amygdalae
amarae bittere Mandeln, ἀμύγδαλα πικρὰ
μηφάλια.

Auellanae nuces λεπτοκαρυα Coryli fructus
Haselnuß. Ponticae nuces et praenestinae et he=
raclaeoticae Lampertisch haselnuß.

Castaneae nuces, graece διὸς βάλανοι, Kesten
Kastanien, σαρδισιανὶ βάλανοι, λόπιμα, κα=
σανά.

Cerasa et Cerasia κεράσια à cerasunte pon=
ti oppido primum denominata sunt, differen=
tia cerasorum multae.

Duracina cerasa colore rubeo sed ad albedinem uergente, carne copiosa & dulci, & weichseln, vnd gros weißkirschen. *Caciliana* sauerkirschen.

Actia & *Actiana* nigerrima schwarz Kir-schen, nascuntur in altissimis arboribus.

Aproniana Kleine weichseln/Vogelkirschen.

Cappares Kappern rotundi fructus, olearius baccis similes, quibus fatiscantibus flos emicat, qui postquam decidit excussis, glans extubera: oblonga, seminis acinosi plena.

Citrium malum & *cedromalon* κεδρόμηλον ἢ μηδικόν. Vulgo citrangulum Citrinat Opffel. *Atheneus* ait, τὸ κίτριον ἀλεξιφάγον μάλιστ' εἶναι πάντων δηλητηρίων, oui gerit speciem quæq; in hoc genere ex uiridi in luteum uergunt citreola uocantur.

Aureum malum χρυσόμηλον, uulgo pomum aurengiæ Pomerantzen.

Limones limonien orbiculatam habent figuram, & herbaceo colore uirent.

Corna Horlitzgen, Hornkirschen fructus corni oblongi primo exortu uirides, maturitate fluescunt & rubescunt.

Cedrides κεδρίδες cedri bacca.

Cotonea mala κυδωνία μήλα Kuttten æpfel.
A Cydonea cretæ oppido, Tria eorum gene=
ra, χρυσόμηλα, id est, aurea mala, pomi figura
strijs canaliculisq; in ambitu distincta, colore au=
reo, groskuttten.

Mala struthia σρούθια μήλα ἢ σρούθιομη=
λα, cotonea minori amplitudine sunt & serius
maturescunt sed olent fragrantius Kleine süsse
Kuttten.

Musteα μελίμηλα præcotia sunt & cele=
rius maturescūt mellea dulcedine grata, priora
genera sexu discernimus, illa mares, hæc fœmi=
nas uocamus.

μηλοπλακῆς leuigata caro Cydoniorium
excocta cum melle Kutttenbrodt, uulgo διακυ=
δωνιών simplex.

Pillule seu galbuli σφάγια fructus cupressi
uulgo nuces cupressi Cypressen nuss, Cupressus
dicitur ἀπὸ τῶν κύειν παρσίσθες, quod ex æquo
ramos & fructus procreet.

Ficus σῦκα Feigen. σῦκα χλωῆα Recen=
tes ficus frische grüne Feigen. Carica σῦκα
ξηρα proprie ἰχάδες, getrucknete Feigen.

Præcoces ficus πρόωγα ἢ πρόδομα σῦκα

Fruezeitige Feigen, quæ ad maturitatem cito perueniunt.

Grosi ὄλυθοι ἢ ἔρινοι vnzzeitige Feigen, eorum alij albi ὄλυθοι λευκοί in ficu quam ὄλυθοφόρος vocant nascuntur, suntq; esui & maturescunt circa messem, alij nigri ὄλυθοι μέλανες quos cum ueris ficibus biferae ficus à Theophrasto διαφοραὶ συκαὶ cognominatae producant, hi nec maturitatem assequuntur nec sunt edendo.

συκόμορα ficus Aegyptia, Aegyptisch feigen, non maturescunt nisi ferro aut ungue scalpantur.

Glandes βάλανοι Eckern, Eycheln, differentia plures. glans fagea Bucheckern, iligna glans πρίνυ & βαλαν & steineycheln, cerrea, quercina δρύιν &.

Galle κικίδες Galloepffel. ὀμφάκιδος ἑσολιδὴ nodosæ ponderosæ non perforatæ Turckisch galcepfel, quæ præstant & ex-asia afferuntur. Leues, perforatæ, raræ, nostræ sunt, indeoq; deteriores.

Viscum ἱε & Mistel.

Iuglandes, Regia nuces, καρῖα βασιλικὰ ἢ πρῆσικὰ, Zwelfsch nuß, καρῖα quod grauedi
nem

nem capitis inferunt, sunt enim omnia κεφαλαλάγῃ. Regiæ uero ἔρ persicæ quod eas è perside reges transtulere dicuntur.

ἄγκυθίδες, bacca iuniperi Zwacholterbeeren.

δαφνίδες bacca lauri Lorberbeeren.

Mala μήλα Oepffel.

μελίμηλα γλυκύμηλα Honigæpffel, mastea.

Orbiculata ἠπασρωδικὰ μήλα Athenæo ὄρεσικὰ τὰ Paradyslein.

μορδιὰνα à loco Apolloniæ Mordio denominata Bursstorffer.

ἀγριόμηλα syluestria mala Holtzæpffel.

Persica πέρσικὰ μήλα Pfersingk, ῥωδ' ἀκκίνα rot vnd geel Pfersingk.

Præcotia ἀρμενικὰ Amarellen.

Aproniana Kutteneæpffel, odore ἔρ magnitudine cotoneis respondent.

ὄρθομασικὰ à mammaram effigie grosse weinling.

Pannucea celeriter marcescunt ἔρ in rugas contrahuntur Mosæpffel.

Serica in officinis iuiube.

Meßpi

Messila μέσσιλα Nespeln.

Myrta hortensia μύρτα ἢ μύρτα δ' ἑς bacca
myrti welsch Heydelbeeren.

Myrta sylvestria μύρτα ἄγρια unsere ge=
meine Heydelbeeren.

Myxa in officinis zizipha μύξα ἢ μύξαρια.

Mora μόρα ἢ σνικάμινα Maulbeeren.

Mora rubi μόρα βάρτα ἢ βάρτα Braumbee=
ren, Kratzbeeren, frutex ipse βάρτα ἑ χα=
μαίβατος.

Mora rubi idæi μόρα βάρτα ἰδαίς Himbee=
ren.

Fraga Erdbeeren.

Cynobata κνωός βάρτα Hagenbotten.

Oliua Caducea ἄι δ' ἑσποπέτ' ἑς bacca Oliua=
rum sponte decedentes.

Oliua condita muria ἄλμάρτα ἑ κολυμ=
βάρτα ἑς Oliuen, adhibentur assaturis condi=
menti gratia.

Oleum maturum ἑλεον reiffen öl, baum öl.

Oleum crudum ὠμοτριβές uel ὠμφακι=
νόν ἑλεον, quod ex immaturis oliuis exprimi=
tur.

ὄξυἄκανθα Sauerdorn/ Versich officinarum
berberes,

Rus

Rus obsoniorum ῥῶς ὁ μαγειρικὸς ἔχει
ὁ ἐπὶ τὰ ὄψα, Vulgo sumach, saurach.

Rus ponticus, Vulgo Ribes fructus eius σα-
φύλη ἄρκτου. Iohannes beerlein.

ὄξυφόνικες palmulæ acidæ, Vulgo Tamarindi.

Bacca paliuri Meelbeeren.

Palmulæ φοίνικες uel βάλανοι φοινίκων
uel δάκτυλοι, Datteln, Dattelkern. Aegyptiæ
differunt ab illis quæ in Palestina, Syria, Hie-
richunte nascuntur, illæ siccae & astringentes
sunt, hæ molles humidæ & dulces. uocantur ἄ-
καρῶτα ab effectu sunt enim κεφαλαλγῆς
& prestantia reliquas superant.

Tria harum genera νικολάοι à Nicolao dama-
sceno peripatetico denominati, qui eos quottan-
nis Augusto Cesari dono Romæ mittebat, ἄδε-
ΐδες, & πᾶσι τοῖς qui maximi, & πᾶσι τοῖς
uocantur quod cum humore abundant, copia ru-
pti calcatis similes euadunt, hæ posteriores me-
diam inter Aegyptias palmulas et ακαρῶτας
Syriacas naturam habent, ad nos Aegyptiæ affe-
runtur.

Nuces pineæ πινυίδες Zirbel nuss, ligneum
putamen squamatim compactum & subtus ex-
cauatum, qua nuces continet græci κώνου &

σφόδρα

Σφοδρίλορ uocant, nominant & ipsas nuces Σφο
βίλρε.

Pyra ἄπια, ὄχνοα, Byrnen.

Pyra superba χῖα uel μισαπίδρια Muscatel
byren.

Crustumina gratissima sunt & ex parte ru-
bent, rote lager Byrnen.

Volema μένατα Galeno gros lager Byr-
nen, Speckbyrnen.

Falerna seu lactea largo succo abun-
dant.

Mespilacea pyra Steinbyrnen, duros enim in-
tus nucleos instar mespilorum continent.

Præcocia pyra Haferbyrnen, Iacobbyrnen
Serotina quæ ad hyemem usq; in arbore per-
durant Dwinterbyrnen.

Turbinata pyra Zappenbyrnen.

Mustea Honigbyrnen à dulci & melleo sapo-
re.

Pyra syluestria ἀχρεαδὲς Holtzbyrnen.

Pistacea πισάκια uulgo fistica.

Caryophilla καρπούλλα Negeln, Kramer
Negeln.

Nuces Myristicæ κάρνα μουρισικά uel μο-
χο-

Χοκάρυα uel μοχοκάρυδία. *Nuces unguenariae & odoratae, uulgo Noces Moschatae Moschkaten.*

Nuces Indicae κάρυα ινδικά, Indianisch Nuß.

Piper τσέπερι Pfeffer, *Tres differentie piperis* λευκοπέπερι, μελανοπέπερι & μακροπέπερι.

Cubebe κόμβεβα uel καρπίσια *Kubeben.*

Pruna κοκκίμηλα uel προῦμνα *apud Galenum Pflaumen.*

Pruna damascena κοκκίμηλα δαμάσκηνα ἢ βράβυλα *quibus cum careamus utimur Ungaricis, Vngerisch Pflaumen.*

Pruna Iberica κοκκίμηλα ἢ τὴν Ἰβερία *ea parte, qua solem respiciunt purpureo colore nitent, altera candicant weinling.*

Pruna cerea *Spilling* uel *cerina*, quorum quaedam ouum magnitudine æquant, *grosse Spilling.*

Pruna Iuliana tharnigel, cœrulca sunt, & confertim ex ramis dependent suis.

Pruna asinina *Rosspflaumen* purpurea *molli maiuscula.*

Μύχα μύξα, μύξαρία uulgo *sebesten.*

Prun

Pruna sylvestria ἀγρωποκκίμια Schlecti
fruticem ipsum Virgilius spinum uocat. spinos
iam pruna ferentes.

Mala punica ῥοῖαῖ uulgo granata Granat-
æpfel.

Cytini κύλανοι αἱ πρῶτόγονοι ῥοῖαῖ primo-
genita mala punica quæ circa ueris finem ge-
nerantur & uel sponte decidunt uel uentis de-
cutiuntur.

Malorum punicorum alia sunt acida ῥοῖαῖ
ὀξέα, alia dulcia γλυκέα, alia austera ἀ-
σχερά bacca Rhamni Kreuzbeeren.

Siliquæ κέραλα ἢ ξυλοκέρατα à corniculi
similitudine denominata fructus ceratonie ar-
boris seu potius dulces siliquæ quæ semen quod
non ligneum est nec carneum nec carthilagi-
neum continent Iohannes brod.

Sorba ῥα & ὄρα Sporæpfel / Sorbæpfel.

Non

ONinanis curiositas est, ut multi inepti existimant, discere antiquitatis pondera, mensuras, preclonomismatum, & multas alias rerum adpellationes. Sed cum sepe

pe in doctrina Ecclesie, in arte medica, in historijs, in legibus, uera interpretatio talium uocabulorum lectioni magnam lucem adferat, manifestum est, hanc inquisitionem utilem esse, & nequaquam negligendam. Ideo hic exiguus Libellus sepe editus est, ut tanquam parua tabella multis familiaris esset, & a iunioribus inspicimox posset, cum pondera ueterum aut mensuras ignotas legunt.

Nequaquam contemnendum est preceptum in capite Exodi tricesimo, ut singuli Israelite nati annos uiginti quotannis penderent tabernaculo dimidium Sicli argentei, id est duas argenti drachmas..

Hic dicat aliquis agrestis & literarum hostis, Nihil plus refert me hac Iudaica pondera nosse, quam scire, cur Aegineta insculps-

K rint

runt nominati testudinem, unde in veteri uersu
dictum est.

τὰ μὲν ἀρετὰ μὴ καὶ τὰ μὲν σοφία μὴ νικᾶντι
χελῶνα.

Imo uero, & si politiam Iudaicam ad nos
non pertinere Deus eo ostendit, quod non so-
lum euersa & deleta sunt oppida, quæ politiæ il-
lius domicilia fuerunt, Sed etiam cinis eorum &
rudera ante multa secula in auras dissipata sunt,
tamen extare libros Deus uoluit, & exempla
inde utilia, si dextre intelligentur, multa sumi
possunt. Ac ut de illa pensione loquamur. Sicut
uoluit Deus singulos conferre didrachmum ad
conseruationem tabernaculi seu templi, ita po-
stulat non ab illis tantum, sed ab omnibus in to-
to genere humano, omnibus temporibus, ut Ec-
clesiæ & ministerij conseruationem suo quisq;
loco & pro facultatum modo adiuuet. Ad hanc
commonefactionem necessariam Ecclesiæ exem-
plum illud de siclo referatur.

Deinde pensionis mediocritatem conside-
ra, quod ad singulos attinet. Exiguam esse sti-
pem, quam facile pendere etiam inopes pote-
rant, intellecto uocabulo intelliges. Duæ enim
drachmæ argenti ualent quarta aurei rhenani
parte.

parte. Nec quæro nunc exactissimam æstimationem. Tantum ad hunc usum comparcere etiam tenuis paterfamilias toto anno sine magna difficultate potuit. Ita sit modus in constituenda stipe, Et tamen quantum accruum faciebat multitudinis collatio. Quadringenta millia hominum pendebant centum millia nostrorum aureorum. Erat autem numerus ciuium in Israel multo maior.

Volbat igitur Deus hac tanta pecunia conseruari templum, ali doctores & discentes, instrui libris & alijs necessarijs monumentis totum illud collegium, iuuari egenos, etate & morbis confectos sacerdotes, & orphanos. Sæpe etiam inde opem ferri uniuersæ Reipub. in bellis & fame, Nam in qualibet seu magna seu parua gubernatione ad multiplices usus pecunia opus est.

Cum autem Romani postea metuerent hos thesauros tumultuum & sedicionum neruos fore, & uiderent inde commodissime præsidia in illis regionibus ali posse, hanc pecuniam templo ademptam ad se transtulerunt. Hinc ille quæstiones de didrachmo ortæ sunt, quarum mentio fit in historia Euangelica, fuitq; plena eruditio-

nis disputatio, non de priuatis iacturis seu de priuatis iniurijs, sed de templi defensione, An necesse esset hanc à templo iniuriam armis depellere, & an hac de causa pie & fœliciter arma sumpturi essent, cum quidem Deus promississet se hoc secundum templum defensurum esse, ut in eo Messia uox publice sonaret.

Hæ spes multos inquietos homines ad bellum incitabant. Harum disputationum fontes certe sine cognitione adpellationum ueterum cerni non poterunt. Et monstratis fontibus doctrimam de multis magnis rebus cognitione dignissimis proponi animaduerti potest.

Alia multa exempla recitari possent, in quibus ponderum & mensurarum cognitio magnam lucem narrationibus addit. In secundo libro Esdræ seu libro Nehemiæ capite quinto. Nehemias de usuris loquens, iubet reddi centesimas. Hunc locum quis intelligit ignarus, quæ fuerint usuræ centesimæ, & cur ita nominentur? Iam & erudito gratum est uidere, unde leges atticæ & Romanæ, quæ cum moderari usuras conarentur, sanxerunt, ne maiores centesimæ soluerentur, ortæ sint. Ibi enim adparet & Babylonicis legibus eandem moderationem sancitam

citam fuisse, quas credibile est Græcis antiquiores esse.

Sed non addam plura exempla, Nam bona ingenia hac antiquitatis cognitione ualde delectari existimo. Addidimus & uolucrum adpellationes, magna ex parte collectas à uiro doctissimo Anglo, amico nostro, qui utinam, cum & mari & foecundioribus fluminibus propior sit, etiam piscium nomina colligat. Nos pauca addidimus, ut studiosos ad hanc inquisitionem inuitaremus.

Nec ualde prædicare hanc nostram piscinam, ut ita dicam, possumus, Nam de multis uocabulis dubitamus, an Græca & Latina recte accommodata sint ad Germanica. Sed Lectores omnes oramus, ut uoluntatem candidè probent, quia sciunt eruditi, magnam fuisse multis seculis negligentiam in rerum adpellationibus recte enarrandis, cum tamen ad naturæ agnitionem ueræ interpretationes uecessariae sint. Quare multi docti uiri in multis materijs elaborauerunt. Multi plantarum, stirpium, herbarum & fruticum adpellationes singulari solertia inuestigatas foeliciter illustrarunt, ut Ruellius, Leonardus Fuchsius, Cordus, & alij.

Georgius Agricola metallorum nomina
& naturas monstrat, Deniq; alij alias partes de
legerunt, simul ut linguas restituerent, & natu-
ram rerum patefacerent. Nam inscitia lingua-
rum magna caligine & rerum naturam inuo-
luit. Valerius Cordus in Italia piscium nomina
& naturas studiose inquisiuit, cuius immatura
mors cum propter alias multas causas, tum pro-
pter hanc etiam deploranda est, quod ingenio
& sagacitate eius multæ partes naturæ melius
illustratæ fuissent, si uitam ei longiorem Deus
tribuisset.

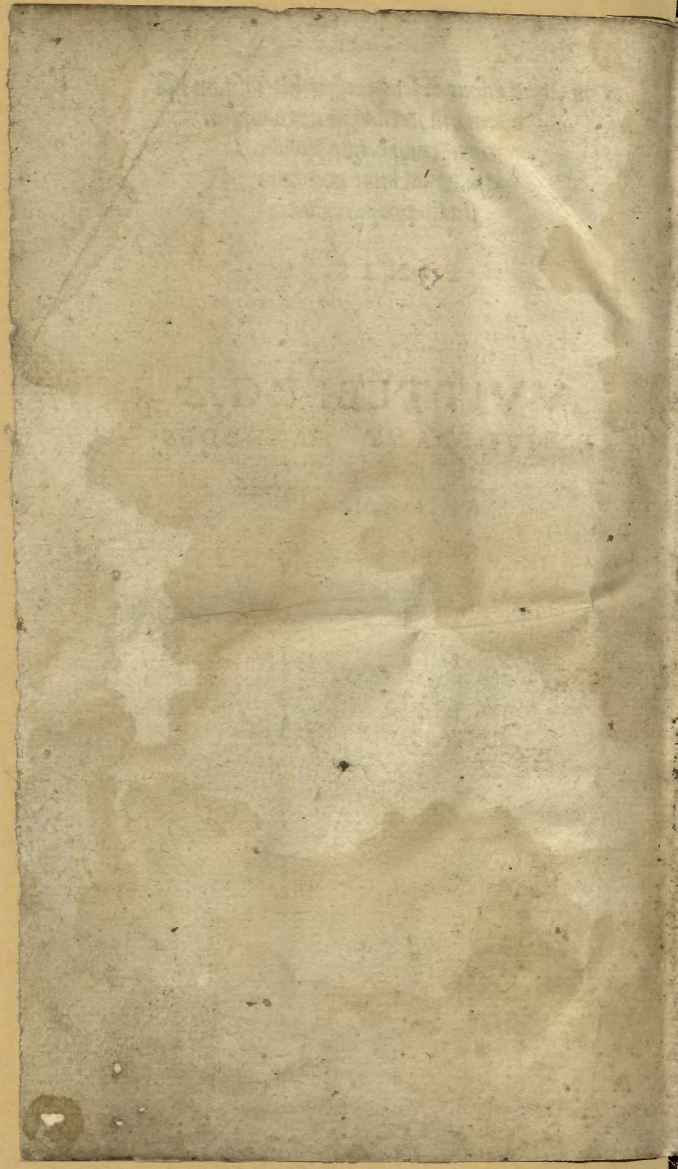
Speramus autem alibi alios esse, qui etiam
hanc naturæ partem inquirunt, & ut studia a-
liorum iuuent, & quia ipsa naturæ considera-
tio per sese bonis mentibus iucunda est, & non
contemnenda commonefactio est de Deo opifi-
ce, qui miranda arte totam hanc mundi machi-
nam condidit, & partes ordine distribuit &
collocauit, & formas, uires, usus omnium rerum
nascentium sapientissimo consilio distinxit. Et
quidem amanda est naturæ consideratio, cum ut
rebus conditis ad nostrum usum recte fruamur,
tum uero, ut conditorem agnoscamus, & gratis
pectoribus celebremus & hanc eius agnitio-

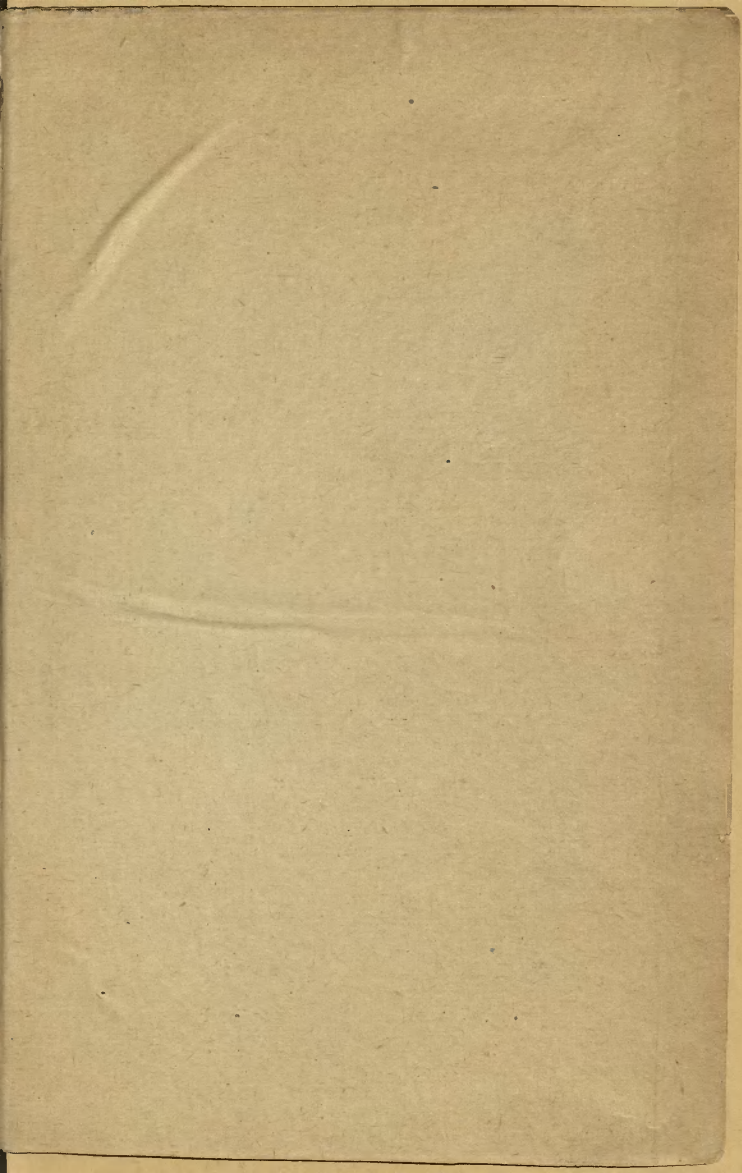
73
nem, quæ adhuc obscura est nobis insitam esse
cogitemus, ut statuamus nos ad ipsius
eternum conspectum conditos
esse, & ad hunc nos omni
studio præparemus.

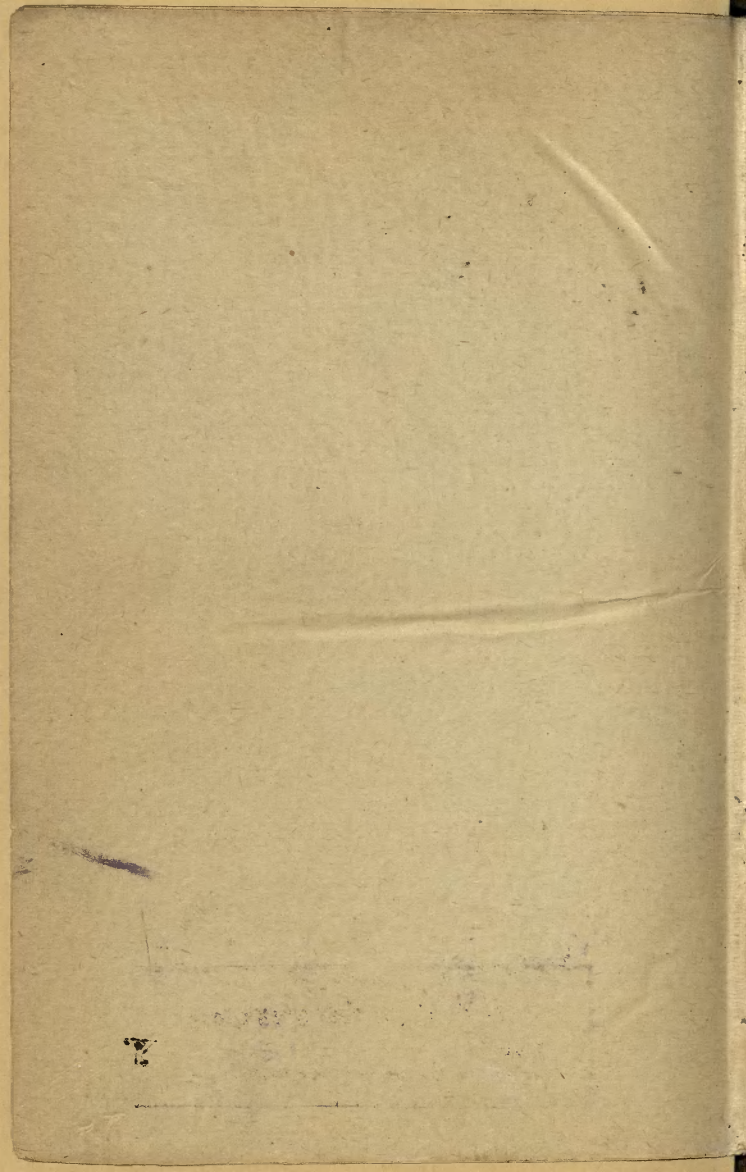
F I N I S.

VVITTEBERGÆ
EXCVDEBANT HAEREDES
PETRI SEITZ.

ANNO M. D. LI.

Konserwacja dokonana w r.
przez Piotra Karowskiego
Inżyniera Biblioteki Miejskiej

11

B. 450--451
— 452

B.

B. 450--452